

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ

КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ФІЛОСОФІЇ ТА УПРАВЛІННЯ

**Кваліфікаційна робота
магістра**

**ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКІ МЕХАНІЗМИ РОЗВИТКУ
СИСТЕМИ БЛАГОУСТРОЮ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ**

Виконав: магістрант 2-го курсу, групи 8.2810-з
спеціальності 281

«Публічне управління та адміністрування»
освітньо-професійної програми

«Публічне управління та адміністрування»

Г.О. Твердохлібов

Керівник: професор кафедри соціальної філософії та
управління, доцент, д. філос. н., Чайка І.Ю.

Рецензент: доцент кафедри соціальної філософії та
управління, к. філос.н., доцент Широбокова О.О.

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота складається з 90 сторінок, 72 позиції у списку літератури.

БЛАГОУСТРІЙ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТИВ, ТЕРИТОРІЯ, УТРИМАННЯ У НАЛЕЖНОМУ СТАНІ ТЕРИТОРІЇ, ВУЛИЧНО-ДОРОЖНЯ МЕРЕЖА, ЗЕЛЕНІ НАСАДЖЕННЯ, КОМПЛЕКСНА ЗЕЛЕНА ЗОНА.

Мета дослідження: виявлення та дослідження особливостей публічно-управлінських механізмів розвитку системи благоустрою населених пунктів.

Об'єкт дослідження: політика держави в сфері благоустрою територій населених пунктів.

Предмет дослідження: публічно-управлінські механізми розвитку системи благоустрою населених пунктів.

Методи дослідження: аналіз, синтез, індукція, дедукція, структурно-функціональний, аналіз статистичних даних, транспोजації та моделювання.

Новизна дослідження: полягає у комплексному висвітленні особливостей публічно-управлінських механізмів реалізації політики держави в сфері благоустрою територій населених пунктів та перспектив її вдосконалення шляхом внесення змін до чинного законодавства.

Гіпотеза дослідження: вдосконалення існуючої системи публічно-управлінських механізмів розвитку системи благоустрою населених пунктів передбачає внесення змін до системи нормативно-правового регулювання.

Висновки: публічно-управлінські механізми реалізації політики держави в сфері благоустрою територій населених пунктів так і не набули системного характеру, закладені принципи політики держави в сфері благоустрою, а також контролю за станом благоустрою реалізовані не в повному обсязі, існують певні протиріччя в законодавстві, також чинне законодавство має певні прогалини стосовно притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності, та стосовно відновлення елементів благоустрою після їх порушення.

SUMMARY

The qualifying paper consists of 90 pages, 72 items in the reference list.

IMPROVEMENT OF SETTLEMENTS, TERRITORY, MAINTENANCE OF THE TERRITORY IN PROPER CONDITION, STREET AND ROAD NETWORK, GREEN AREA, INTEGRATED GREEN AREA.

Objective of the research: identification and research of features of public administration mechanisms for development of the system of improvement of settlements.

Object of the research: policy of the state in the field of improvement of territories of settlements.

Subject of the research: public administration mechanisms for development of the system of improvement of settlements.

Methods of the research: analysis, synthesis, induction, deduction, structural and functional, statistical data analysis, transposition and modeling.

The novelty of the study consists in the comprehensive coverage of the features of public administration mechanisms for the implementation of the state policy in the field of improvement of the territories and the prospects of its improvement by amending existing legislation.

Hypothesis of the research: improvement of the existing system of public administration mechanisms for development of the system of improvement of settlements provides for changes in the system of statutory regulation.

Conclusions: public administration mechanisms for the implementation of the state policy in the field of improvement of territories of settlements have not acquired a systemic nature, the laid down principles of state policy in the field of improvement, as well as control over the state of improvement are not fully implemented, there are some inconsistencies in the legislation, in addition, the current legislation has some gaps in bringing the perpetrators to administrative responsibility, and in restoring the elements of improvement after their violation

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКИХ МЕХАНІЗМІВ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ БЛАГОУСТРОЮ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ.....	11
1.1. Історія становлення та розвитку публічно-управлінських механізмів регулювання системи благоустрою населених пунктів.....	11
1.2. Уточнення основних понять дослідження публічно-управлінських механізмів розвитку системи благоустрою населених пунктів.....	16
1.3. Методологія дослідження публічно-управлінських механізмів розвитку системи благоустрою населених пунктів	20
РОЗДІЛ 2. ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ФУНКЦІОНУВАННЯ ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКИХ МЕХАНІЗМІВ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ БЛАГОУСТРОЮ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ.....	25
2.1. Дослідження сучасного стану публічно-управлінських механізмів розвитку системи благоустрою населених пунктів в Україні.....	25
2.2. Правовий механізм функціонування політики держави в сфері благоустрою територій населених пунктів в Україні.....	33
2.3. Європейська практика та головні напрямки вдосконалення публічно-управлінських механізмів розвитку системи благоустрою населених пунктів.....	42
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКИХ МЕХАНІЗМІВ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ БЛАГОУСТРОЮ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ В УКРАЇНІ.....	52
3.1. Система контролю та відповідальність за правопорушення вимог законодавства в сфері благоустрою територій населених пунктів.....	52
3.2. Удосконалення системи притягнення правопорушників до відповідальності та відновлення елементів благоустрою.....	63
3.3. Інноваційні напрями публічно-управлінських механізмів розвитку системи благоустрою населених пунктів.....	74
ВИСНОВКИ.....	82
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	86

ВСТУП

Актуальність дослідження. Після розпаду Радянського Союзу, розриву економічних зав'язків, краху державних інституцій та формування і створення нових, та спричиненої цими та багатьма іншими факторами економічної кризи всі без виключення сфери життєдіяльності суспільства в Україні стали під загрозою занепаду. Основна проблема постала в формуванні ефективних публічно-управлінських механізмів, які дали б змогу підтримувати здобутки минулих років при Радянській владі, а також поступово стати на шлях розвитку.

Така проблема в тому числі торкнулась і сфери благоустрою, що полягало як у формуванні зрозумілої та чіткої нормативної та правової бази, так і в створенні державних, самоврядних та громадських інституцій, які б ефективно функціонували та стояли на охороні прав і свобод людини та громадянина, держави в цілому.

В Українських реаліях на відміну від командно-адміністративних методів управління почали з'являтися нові та різноманітні форми власності, такі як приватні, спільні, корпоративні, комунальні, для чого необхідно було також створити ефективні публічно-управлінські механізми регулювання правовідносин.

Населені пункти в Україні мали по собі різний рівень розвитку та особливості функціонування, такі як: багатофункціональні (міста обласного значення), індустріальні міста, міста-транспортні центри, міста перехідного типу, непромислові міста, міста-новобудови, міста-туристичні та оздоровчі центри.

Як раз на основі цього базуються публічно-управлінські механізми реалізації політики держави в сфері благоустрою територій населених пунктів, що направлена на підвищення рівня правового регулювання господарських відносин, а також адміністративних відносин між владою і суб'єктами господарювання, недопущення прийняття економічно недоцільних та неефективних регуляторних актів, зменшення втручання

держави в діяльність суб'єктів господарювання та усунення перешкод для розвитку господарської діяльності, поступовому вирівнюванні та зростанні розвитку не досить розвинених населених пунктів до загальноприйнятих стандартів.

Неналежне виконання заходів з благоустрою територій населених пунктів призводить до конфлікту та зростанню напруги між органами влади, суб'єктами господарювання та громадськістю, що в свою чергу, є перешкодою для розвитку та функціонування як об'єктів соціальної інфраструктури, так і бізнесу в цілому.

Проблемна ситуація пов'язана з тим, що на державному рівні на неналежному рівні забезпечується контроль за виконанням заходів з благоустрою, існує загрозлива тенденція до зростання адміністративних правопорушень в сфері благоустрою, інформаційна політика та профілактичні заходи або в загалі не проводяться, або проводяться на недостатньому рівні. Приписи та вимоги контролюючих органів в сфері благоустрою не визначені Кодексом України про адміністративні правопорушення як обов'язкові до виконання, тобто за їх невиконання правопорушники не несуть жодної відповідальності.

У зв'язку з цим, органи влади можуть забезпечувати здійснення будь-яких заходів формально, що частково або повністю нівелює безпосередньо їх діяльність. Органи влади та місцевого самоврядування не в змозі в повному обсязі виконувати покладені на них функції та повноваження, через що виникає певна криза щодо функціонування публічно-управлінських механізмів реалізації політики держави в сфері благоустрою територій населених пунктів, та в результаті чого виникають суперечності між інтересів громадськості, представників бізнесу та влади, призводить до прийняття економічно суперечливих та неефективних рішень, що, в свою чергу, підвищує рівень недовіри громадян до державних органів та органів місцевого самоврядування, є перешкодою для ведення підприємницької діяльності, не забезпечує прозорості влади.

Проблеми, пов'язані з реалізацією публічно-управлінських механізмів реалізації політики держави в сфері благоустрою територій населених пунктів та сфери житлово-комунального господарства досліджували багато науковців, серед яких: І.О. Драган, В.І. Логвиненко, Н.І. Олійник, Є.В. Пряхін, В.С. Теодорський, І.А. Ніколаєвська, О.П. Ігнатенко [12; 27; 37; 62; 71; 30; 19; 20]».

При цьому, аналіз їх робіт свідчить про те, що вони не відповідають сучасним вимогам суспільства, та потребують більш повної реалізації на практиці, чіткого функціонування правових норм, в першу чергу норм адміністративного кодексу.

Формування та належне впровадження публічно-управлінських механізмів реалізації політики держави в сфері благоустрою територій населених пунктів вимагає переосмислення правових, наукових, теоретичних принципів і удосконалення чинного законодавства.

Таким чином, розгляд проблеми ефективності публічно-управлінських механізмів реалізації політики держави в сфері благоустрою територій населених пунктів є важливим, що й обумовлює актуальність та значимість теми дослідження.

Об'єкт дослідження: політика держави в сфері благоустрою територій населених пунктів.

Предмет дослідження: публічно-управлінські механізми розвитку системи благоустрою населених пунктів.

Мета дослідження: виявлення та дослідження особливостей публічно-управлінських механізмів розвитку системи благоустрою населених пунктів.

Досягнення мети передбачає вирішення таких завдань:

- проаналізувати історію дослідження та формування публічно-управлінських механізмів реалізації політики держави в сфері благоустрою територій населених пунктів;

- уточнити зміст основних понять дослідження: «благоустрій населених пунктів», «територія», «утримання в належному стані території»,

«вулично-дорожня мережа», «заходи з благоустрою населених пунктів», «зелені насадження»;

– визначити принципи і методи дослідження публічно-управлінських механізмів реалізації політики держави в сфері благоустрою територій населених пунктів;

– висвітлити нормативно-правове регулювання публічно-управлінських механізмів реалізації політики держави в сфері благоустрою територій населених пунктів;

– охарактеризувати зарубіжний досвід здійснення публічно-управлінських механізмів реалізації політики держави в сфері благоустрою територій населених пунктів;

– обґрунтувати основні перспективи вдосконалення законодавства щодо функціонування публічно-управлінських механізмів реалізації політики держави в сфері благоустрою територій населених пунктів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у комплексному висвітленні особливостей публічно-управлінських механізмів реалізації політики держави в сфері благоустрою територій населених пунктів та перспектив її вдосконалення шляхом внесення змін до чинного законодавства.

Гіпотеза дослідження: вдосконалення існуючої системи публічно-управлінських механізмів розвитку системи благоустрою населених пунктів передбачає внесення змін до системи нормативно-правового регулювання.

Структура роботи: кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку літератури.

РОЗДІЛ 1

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКИХ МЕХАНІЗМІВ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ БЛАГОУСТРОЮ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ

1.1. Історія становлення та розвитку публічно-управлінських механізмів регулювання системи благоустрою населених пунктів

Протягом свого існування людство поступово розвивалось, і одним з елементів такого розвитку є досягнення кращих або сприятливіших умов для свого існування, людство створювало більш сприятливі умови свого життя. Благоустрій формував для мешканців певний рівень соціального та морального комфорту.

«...Перші намагання створити порядок у забудову поселень та їх планування відбулися у середині 3-го – на початку 2-го тис. до н.е. Міста стародавньої цивілізації в долині р. Інд (2500-1500 до н.е.) Хараппа і Мохенджо-Даро мали прямокутну мережу вулиць і благоустрій.

У Стародавньому Єгипті, Межиріччі та інших районах давнього світу при будівництві міст здійснювали зонінг міста на геометрично правильні квартали, зонінг забудови за соціальними та майновими ознаками, у Вавилоні виділяли центральну вулицю, створювали найпростіші системи водопостачання й каналізації.

Місцеві природні особливості брали до уваги при плануванні міст у Давній Греції, агори й акрополя підкреслювали значимість як композиційних центрів міст.

У Давньому Римі регулярне планування стало основним у більшій кількості міст імперії. Римляни створювали великі системи водопостачання й каналізації, використовували озеленення міст та вулиць, облаштовували лазні та терми.

В Стародавньому Римі та Греції зароджується теорія містобудування, планування міст та основні принципи архітектури. В Індії організовували

культурні центри, трактат «Шилпашастра» виступав в якості методичного посібника при будівництві міст...» [2, с. 10].

«...У середньовіччі західноєвропейські міста на території, огороженій міцними стінами, будували мережу вузьких та кривих вулиць навколо замка, собору або торговельної площі. Здійснювався відповідний зонінг території міста в залежності від роду діяльності на певній території: споруджувались ринки, об'єкти військової інфраструктури (тири, кузні), релігійні об'єкти.

Будувались житлові райони, які з'являлися за межами міських стін, облаштовували новою системою укріплень. Уздовж або на місці колишніх стін влаштовувались кільцеві вулиці, які у поєднанні з радіальними вулицями, які вели від центру до воріт міських укріплень, сформували характерну радіально-кільцеву структуру міст. Більшість середньовічних міст Європи були спочатку позбавлені будь-якого благоустрою. Обмеженість території, захищеної міськими укріпленнями, стала причиною високої щільності забудови міста багатопверховими житловими й громадськими будинками...» [25, с. 50-75].

У Середньовічному Китаю у забудові великої кількості міст застосовували регулярне планування, яке мали великі імператорські палаци.

В інших країнах Сходу в середньовічний період одночасно з вільним плануванням також використовували регулярне планування.

У Західній Європі в епоху Відродження нові економічні потреби й умови громадського життя призвели до намагань навести порядок в забудові міст. Архітектори епохи Відродження розробили нові прийоми побудови ансамблів площ (ансамбль площі Капітолія в Римі, архітектор Мікеланджело).

Розвивалася теорія архітектури й містобудування (трактати Л. Б. Альберті, Палладія), які дали поштовх розвитку на їх думку ідеальних міст, в базу яких покладено не тільки завдання оборони, ремесла й торгівлі, але й повсякденні зручності життя містян. Але на практиці в життя втілено було мало таких ідей.

У Центральній і Південній Америці після іспанського завоювання міста, що виникали в колоніях, а саме Мексиці, Перу, забудовували згідно з «Законами для Індій», прийнятими іспанським імператором (прямолінійна мережа вулиць, у центрі міста була розташована центральна площа з собором й адміністративними спорудами).

Централізація політичної влади й великої кількості скарбів та ресурсів у руках абсолютних монархів у великої кількості країн Європи в 17-18 столітті, а також формування Риму в якості столиці абсолютистської країни і центр європейської феодально-католицької культури дозволили втілити в життя більш масштабні містобудівні проекти, реалізувати великі архітектурні ансамблі, покликані персоніфікувати міць та вплив влади королів і католицької церкви. Використовують також парадні принципи при забудові та плануванні (ансамбль площі Св. Петра (П'яцца Сан-Петро) у Римі, у плануванні міських і палацових ансамблів застосовується розташування вулиць в формі променів (Версаль; П'яцца дель Пополо в Римі).

На протязі 18 - на початок 19 ст. з'явилися нові способи облаштування міських ансамблів, засновані на ідеї привабливості більшого архітектурно організованого простору, де органічно поєднані міські та природні елементи. На відміну від замкнутих парадних площ 17 ст., площа стає "відкритою", має просторове сполучення з вулицею, (площа Людовика XV, нині площа Згоди, у Парижі, 1753-75, архітектор Ж. А. Габріель).

У США й низці інших неєвропейських країн більшість міст створювали на основі одноманітної прямокутної мережі вулиць, які утворює дрібні близькі один до одного райони [16].

Поштовх розвитку систем просторів, будування архітектурних ансамблів, величезні території, які перепланувались та забудовували міста не мають аналогів у попередній історії світового містобудування. Переворот у сфері промисловості наприкінці 18-19 ст. дав можливість для швидкого розвитку населених пунктів у безлічі країн світу. Але розвиток будівельної техніки й міського благоустрою сприяв стихійності забудови, яке в

результаті спричинило хаотичне розміщення в місті житлових будинків й заводів, фабрик, залізничних колій і споруд, портів, складів, а це стало причиною до погіршення стану повітря, рік і ґрунтів. Прийняття низки нормативних і муніципальних актів, які встановлюють принципи забудови, окремі містобудівні проекти (як зразок, реконструкція центру Парижа за планом префекта Ж. Османа в 1853-96) не могли змінити загального стихійного характеру забудови міст. Це стимулювало розвиток містобудівних теорій, що пропонували нові системи розселення.

До кінця 1920-х років остаточно виокремилися такі теоретичні напрямки, як дезурбанізм (пов'язаний з кінця 19 ст. з ідеєю міста-саду) і урбанізм (отримали популярність ідеї лідера даного напрямку - архітектора Ле Корбюз'є). З кінця 19 ст. й особливо на початок 1920-х років, основним чином у Європі, почали створювати робочі селища й житлові об'єкти "дешевого" житла людей з обмеженими фінансовими можливостями. У такому будівництві використовували прогресивні елементи: функціональна схема планування комплексу в цілому, найвигідніша орієнтація будинків, облаштування зелених зон для відпочинку й майданчиків для ігор дітей, планове будівництво частини з цивільних будівель і підприємств побутового обслуговування населення.

Після Другої світової війни 1939-45 років найкращі архітектори Заходу втілюють в життя великі містобудівні ідеї (відновлення й реконструкція Гавра, 1947-56, проект архітектора О. Пере). Архітектор Л.П. Аберкромбі створив план реконструкції й розбудови Великого Лондона (1944). З метою недопущення збільшення чисельності мешканців англійської столиці в післявоєнні роки почали будівництво 8 міст-супутників. Проте, будівництво супутників не мало на меті обмеження кордонів міста, а їх невеликі розміри й повільні швидкості будівництва не відповідали масштабам природного приросту мешканців Лондона. У результаті даний містобудівний захід не досяг мети.

На початок 1920-х роках виникає новий напрямок містобудування – районне або територіальне планування (як приклад, проект організації вугільного району поруч з містом Донкастер в Англії, 1921-22, архітектор Л. П. Аберкромбі й Т. Джонсон). До першої половини 20 століття стрімкий стихійний ріст міст у поєднанні з стрімким зростанням автомобільного трафіку спричинив нову кризу. Намагання знайти способи виходу з цієї кризи в результаті спричинили формування та реалізацію теорій динамічного містобудування, ідеологи котрих бачать причини кризи в тому, що планувальна структура міст статична й не враховує динаміки стрімкого збільшення чисельності населення міст. Протягом 1950-60-х рр. з'явилася теорія "екістики" (грецький архітектор К. А. Доксіадіс та ін.). Засновники цієї теорії роблять спроби пояснити причини постійного розростання кордонів міст у вигляді неперервних лінійних міських полос, які розташовуються вздовж транспортних шляхів на всій поверхні земної кулі; вони гадають величезну агломерацію населених пунктів на східному узбережжі США й у районі Великих озер найкращим прообразом розселення людей у майбутньому.

В 1960-х роках стали розповсюджуватися японські теорії метаболізму (архітектор К. Танге та ін.) і європейські - мобільного будівництва й тривимірного розвитку міст (французький Е. Альбер, І. Фрідман та ін.). Не дивлячись на несхожість представлених рішень, містобудівників даного напрямку об'єднало бажання покінчити з традиційною «розпластаністю» міст на земній поверхні й перенести їх у простір шляхом облаштування штучних надбудов над застарілими містами, будівництва гігантських конструкцій деревоподібного характеру чи у вигляді конусів, а також міст над морськими затоками, які є плавучими в морях та океанах.

На початок 20 століття почали виникати перші кафедри міського планування, на яких навчання відбувається на двох рівнях. Верхній, теоретичний ступінь освіти передбачає вивчення історії міст і праць урбаністів, які вчать про місто як про певну цілісну предметну форму в

просторі. Нижній, практичний ступінь - вивчення міських нормативно-правових актів й вивчення способів опрацювання та реалізації фрагментів міської забудови. Даний етап збігся із зацікавленістю ідеєю міста-саду, масштаби якого дозволяли ідеально поєднати і перший, і другий ступені професії.

За останні сто років на теренах нашої держави було відбудовано й створено понад 900 міст, сформовано базу знань та досвід містобудування і реалізовано його теоретичні основи, багато з яких використовуються і в сучасній Україні [4].

1.2. Уточнення основних понять дослідження публічно-управлінських механізмів розвитку системи благоустрою населених пунктів

Законом України «Про благоустрій населених пунктів» визначено правові та організаційні засади реалізації публічно-управлінських механізмів реалізації політики держави в сфері благоустрою територій населених пунктів.

Згідно зі ст.1 Закону наведені такі основні терміни:

1) «...Благоустрій населених пунктів - комплекс робіт з інженерного захисту, розчищення, осушення та озеленення території, а також соціально-економічних, організаційно-правових та екологічних заходів з покращання мікроклімату, санітарного очищення, зниження рівня шуму та інше, що здійснюються на території населеного пункту з метою її раціонального використання, належного утримання та охорони, створення умов щодо захисту і відновлення сприятливого для життєдіяльності людини довкілля...» [47]

В Українському тлумачному словнику [7, с. 51] поняття “благоустрій” трактується як “добре впорядкування, забезпечення всім потрібним (синонім - упорядкованість)”.

Якщо ж окремо розглянути поєднані між собою слова «благо» та «устрій», то «благо» означає добро, щастя, достаток, вигоду, дари природи; все те, чого потребує людина в житті, а «устрій» - це установлений суспільний порядок, система організації чого-небудь (синонім – лад).

Іншими словами, «благоустрій» - це установлений суспільний порядок щодо добробуту людей.

О. Вашеv в «Енциклопедії державного управління» трактує термін благоустрою населених пунктів в якості «...сукупності різноманітних видів упорядкування міст, селищ і сіл, що створюють зручні, здорові та культурні умови життя населення. Благоустрій населених пунктів використовується відповідно до свого функціонального призначення з метою забезпечення сприятливих умов життєдіяльності людини на засадах їх раціонального використання та охорони.

До видів благоустрою населених пунктів було віднесено: зовнішнє впорядкування вулиць, площ, набережних і житлових кварталів; транспортне обслуговування населення; водопостачання, освітлення, озеленення, обводнення, телефонізація, радіофікація, очищення міст...» [14, с. 26].

Це більш ширше бачення, від того, як наразі розуміється благоустрій населених пунктів. Зокрема, транспортне обслуговування, водопостачання, телефонізація та радіофікації існують як окремі галузі економіки країни, або окремої її території.

2) «Територія - сукупність земельних ділянок, які використовуються для розміщення об'єктів благоустрою населених пунктів: парків, скверів, бульварів, вулиць, провулків, узвозів, проїздів, шляхів, площ, майданів, набережних, прибудинкових територій, пляжів, кладовищ, рекреаційних, оздоровчих, навчальних, спортивних, історико-культурних об'єктів, об'єктів промисловості, комунально-складських та інших об'єктів у межах населеного пункту...» [47]

Відповідно до Українського тлумачного словника, територією є частина земної кулі (суходіл, води й повітряний простір над ними), що

належить певній державі або входить до складу якої-небудь частини світу; частина якої небудь країни (район, область та інше); земельний простір, зайнятий населеним пунктом, підприємством, установою тощо.

3) «...Утримання в належному стані території - використання її за призначенням відповідно до генерального плану населеного пункту, іншої містобудівної документації, правил благоустрою території населеного пункту, а також санітарне очищення території, її озеленення, збереження та відновлення об'єктів благоустрою...» [47]

Цікавий факт, вже у 50-ті роки у Франції в сфері благоустрою з'явилася специфічна професія “фахівець з благоустрою”, та його функції частково відмінні від функцій урбаніста, який планує та проектує квартал, район за допомогою наукових підходів. Далі вже вступає до справи спеціаліст з благоустрою, який реалізовую ідеї спеціаліста з урбаністики, робить практичними вільні просторові елементи та вільні земельні ділянки, створює практичні краєвиди та місця для прогулянок громадян, при цьому він рахує вартість робіт з благоустрою та тривалість «життя» певного елемента або об'єкту благоустрою. І ті, і інші спільно дбають про якість та функціональне наповнення майбутнього міста: перший - у його ідеї, другий - у реалізації даної ідеї. Вони взаємодіють разом з спеціалістами інших професій (демограф і соціолог, фахівець з історії і географ, інженер і спеціаліст з архітектури, економіки та фінансів, нотаріальної справи і землевпорядної документації - всі є учасниками та партнерами при зміні зовнішнього вигляду міста). Поряд з фахівцем з благоустрою об'єднуються спеціалісти інших професій, котрі здійснюють відповідний супровід. Таким чином, підрядник в будівництві, який би він не мав статус приватного чи державного, здійснює фінансування і будує капітальні будинки в місцях та на територіях, визначених для впровадження в життя фахівцем з благоустрою.

4) «...Вулично-дорожня мережа - призначена для руху транспортних засобів і пішоходів мережа вулиць, доріг, внутрішньоквартальні та інші проїзди, тротуари, пішохідні та велосипедні доріжки, набережні, майдани,

площі, а також автомобільні стоянки та майданчики для паркування транспортних засобів з інженерними та допоміжними спорудами, технічними засобами організації дорожнього руху...» [47].

5) «...Заходи з благоустрою населених пунктів - роботи щодо відновлення, належного утримання та раціонального використання територій, охорони та організації упорядкування об'єктів благоустрою з урахуванням особливостей їх використання...» [47].

б) «...Зелені насадження - деревна, чагарникова, квіткова та трав'яна рослинність природного і штучного походження на визначеній території населеного пункту...»[47].

Правилами благоустрою території міста Запоріжжя (далі – Правила), затвердженими рішенням Запорізької міської ради від 22.06.2011 № 41, більш чітко та детально розглядається поняття «зелені насадження», а також «комплексна зелена зона», «квітник».

Правила вирізняють такі поняття:

- «...зелені насадження загального користування – зелені насадження, які розташовані на території загальноміських і районних парків, спеціалізованих парків, парків культури та відпочинку; на територіях зоопарків та ботанічних садів, міських садів і садів житлових районів, міжквартальних або при групі житлових будинків; скверів, бульварів, насадження на схилах, набережних, лісопарків, лугопарків, гідропарків і інших, які мають вільний доступ для відпочинку;

- зелені насадження обмеженого користування – насадження на територіях громадських і житлових будівель, шкіл, дитячих установ, вищих та середніх спеціальних навчальних закладів, профтехучилищ, закладів охорони здоров'я, промислових підприємств і складських зон, санаторіїв, культурно-освітніх і спортивно-оздоровчих установ та інші;

- зелені насадження спеціального призначення – насадження транспортних магістралей і вулиць, на ділянках санітарно-захисних зон довкола промислових підприємств, виставок, кладовищ і крематоріїв, ліній

електропередач високої напруги, лісомеліоративні, водоохоронні, вітрозахисні, протиерозійні, насадження розсадників, квітникарських господарств, пришляхові насадження в межах населених пунктів;

- квітник – ділянка геометричної або довільної форми з посадженими одно- або багаторічними квітковими рослинами;

- комплексна зелена зона – сукупність міських і приміських насаджень, межі якої наносяться на картографічні матеріали органами архітектури (на генеральні плани, схеми та проекти районного планування), лісогосподарськими органами (на плани лісонасаджень)...» [61].

Проаналізувавши основні поняття дослідження, та враховуючи, що прозорість та забезпечення реалізації громадянами та суб'єктами господарювання своїх законних прав на високий рівень якості та доступності об'єктів благоустрою - є одним із найважливіших принципів публічно-управлінських механізмів реалізації політики держави в сфері благоустрою територій населених пунктів, ми зробили висновки, що відкритість дій державних органів та органів місцевого самоврядування на всіх етапах їх діяльності, обов'язковий розгляд ініціатив, зауважень та пропозицій, наданих від суб'єктів господарювання та громадян, обов'язковість і своєчасність доведення прийнятих нормативних актів до відома громадськості про здійснення діяльності в сфері благоустрою, можна досягнути за допомогою розвитку публічно-управлінських механізмів реалізації політики держави в сфері благоустрою територій населених пунктів.

1.3. Методологія дослідження публічно-управлінських механізмів розвитку системи благоустрою населених пунктів

У стислому вигляді поняття «методологія» означає систему найбільш загальних принципів, підходів і методів, що складають основу конкретної науки. Актуальність методологічних проблем обумовлена різким збільшенням перетворюючої ролі науки в сучасному суспільстві,

інтенсивним процесом розвитку самого наукового знання: його диференціацією і інтеграцією, оновлення методів, взаємопроникнення наукових підходів. Останнім часом предметом наукових досліджень стають все більш глибокі, важко відчутні процеси та різноманітні складні комплекси, серед яких найбільшу увагу привертають до себе процеси управління, в наслідок чого роль методології суттєво зростає.

Ефективність будь-якого дослідження суттєво залежить від загальних, конкретних і наукових принципів та підходів, які складають зміст загальнонаукової та спеціальної методології. Це те підґрунтя, на яке має спиратися кожен дослідник. У методологічному знанні особливо важливу роль відіграють принципи дослідницької діяльності, які об'єднують у собі основи теорії та практики.

Теоретичною та методологічною базою дослідження слугували фундаментальні положення теорії публічного управління, формування та функціонування публічно-управлінських механізмів реалізації політики держави в сфері благоустрою територій населених пунктів, основоположні законодавчі та нормативні акти України.

У кваліфікаційній роботі було використано комплекс взаємопов'язаних загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, спрямованих на отримання об'єктивних та достовірних результатів.

У процесі опрацювання інформації з тематики дослідження було використано методи аналізу й синтезу, індукції й дедукції, абстрагування й ідеалізації, конкретизації й узагальнення, класифікації та систематизації.

Крім зазначених методів, при визначенні дослідницького завдання використано методи структурно-функціонального та логічного аналізу, комплексного (системного, проблемного, причинно-наслідкового) аналізу, трансполяції та моделювання.

Використовуючи аналіз та синтез як взаємодоповнюючі методи наукового пізнання, розкриється сутність та зміст публічно-управлінських механізмів реалізації політики держави в сфері благоустрою територій

населених пунктів в сучасній Україні, зокрема в публічно-управлінських механізмах.

На основі застосування у кваліфікаційній роботі індукції та дедукції, на основі узагальнення існуючих емпіричних даних визначається сучасний стан публічно-управлінських механізмів реалізації політики держави в сфері благоустрою територій населених пунктів, законодавче регулювання її функціонування, перспективи та детермінанти оптимізації.

Синергетичний метод надав можливість розглядати публічно-управлінські механізми як значущий компонент в процесі реалізації політики держави в сфері благоустрою територій населених пунктів.

Важливим при дослідженні політики держави в сфері благоустрою територій населених пунктів як інструменту сучасного державного управління є використання методу абстрагування, тобто відхилення думки від одних властивостей предмета і концентрації її на інших його властивостях.

На основі використання методу ідеалізації у другому розділі кваліфікаційної роботи ми окреслили сутнісні характеристики публічно-управлінських механізмів реалізації політики держави в сфері благоустрою територій населених пунктів, як теоретичного об'єкту, який ми будемо застосовувати для визначення оптимізації публічно-управлінських механізмів реалізації політики держави в сфері благоустрою територій населених пунктів як інструменту сучасного державного управління. При цьому важливо виділити лише суттєві характеристики досліджуваного предмету та формулювати отримані результати чітко, змістовно та зрозуміло.

В процесі написання другого та третього розділів кваліфікаційної роботи ми використовували метод моделювання, тобто відтворення властивостей об'єкту, що вивчається, на його побудованій моделі. Таким чином, нами збудовано модель ефективних публічно-управлінських механізмів для реалізації політики держави в сфері благоустрою територій населених пунктів, окреслено шляхи вдосконалення її здійснення. При

побудові моделі ми виділили основні її елементи, зміст та функції, а також описали публічно-управлінські механізми реалізації політики держави в сфері благоустрою територій населених пунктів в Україні на сучасному етапі.

Крім використання загальнонаукових методів наукового пізнання, в процесі вивчення правової політики як інструменту сучасного державного управління нами використано такі методи та підходи, як: історико-генетичний, логічний, системний та інституціональний.

Історико-генетичний метод відображає реальну історію об'єкта в її конкретному різноманітті, виявляє значущі історичні факти і стадії розвитку, що дозволяє в результаті створити теорію об'єкта, розкрити логіку та закономірності його розвитку. Обґрунтовуючи необхідність використання цього методу, слід зазначити, що він потрібен для розуміння досягнень та невдач на різних етапах розвитку проблеми; він збагачує знання про причини і тенденції розвитку даної проблеми. Цілеспрямоване здійснення наукового аналізу на сучасному етапі передбачає глибоке вивчення історичного процесу.

Саме історико-генетичний метод дав змогу зосередити увагу на вивченні даної теми в історичному контексті, виявити особливості її попереднього дослідження, а також ті аспекти, які на сьогодні ще не досліджені, або розкриті не повністю. Таким чином, історико-генетичний метод став міцним підґрунтям у проведенні історико-теоретичного аналізу відповідних процесів управлінського впливу.

Також у вивченні наукових поглядів на публічно-управлінські механізми реалізації політики держави в сфері благоустрою територій населених пунктів у першому розділі кваліфікаційної роботи ми використали логічний метод. Спираючись на логічний метод дослідження, ми мали змогу відволіктися від незначних фактів та подій, що простежуються у вивченні політики держави та сконцентрувати основну увагу на найбільш значних, визначальних та суттєвих аспектах історичного розвитку дослідження.

Варто зазначити, що ми відтворили історію поняття в узагальнюючому вигляді із збереженням тих положень та поглядів дослідників, котрі відповідають меті та завданням написання кваліфікаційної роботи.

Крім того, логічний метод нами використано у третьому розділі кваліфікаційної роботи в процесі виділення основних детермінант оптимізації публічно-управлінських механізмів реалізації політики держави в сфері благоустрою територій населених пунктів. Саме використання логічного методу дозволило виділити та чітко сформулювати основні напрямки подальшого розвитку та вдосконалення публічно-управлінських механізмів реалізації політики держави в сфері благоустрою територій населених пунктів.

Таким чином, підводячи підсумки першого розділу, зазначимо, що дослідження методологічних аспектів аналізу публічно-управлінських механізмів реалізації політики держави в сфері благоустрою територій населених пунктів дозволив нам ознайомитися з поглядами на сутність механізмів, які існують сьогодні. Нами було проаналізовано погляди науковців, архітекторів на визначення та сутнісні характеристики такого питання як благоустрій територій населених пунктів, опрацьовані такі поняття як «благоустрій населених пунктів», «територія», «утримання в належному стані території», «вулично-дорожня мережа», «заходи з благоустрою населених пунктів», «зелені насадження».

Таким чином, визначившись з понятійно-категоріальним апаратом, історією досліджуваної теми та методологією кваліфікаційної роботи можна перейти до безпосереднього вивчення теоретичних аспектів дослідження основних принципів публічно-управлінських механізмів реалізації політики держави в сфері благоустрою територій населених пунктів.

РОЗДІЛ 2

ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ФУНКЦІОНУВАННЯ ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКИХ МЕХАНІЗМІВ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ БЛАГОУСТРОЮ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ

2.1. Дослідження сучасного стану публічно-управлінських механізмів розвитку системи благоустрою населених пунктів в Україні

В нашій країні останнім часом сфері благоустрою стало приділятися все більше уваги, в тому числі і питанню державному регулюванню процесів, що відбуваються в цій сфері. Благоустрій безпосередньо пов'язаний з життєдіяльністю будь-якого населеного пункту. Невиконання заходів з благоустрою призводить до загострення соціальної напруги, і навпаки, належне виконання таких заходів поліпшує відчуття комфорту населення на певній території.

Сфера реалізації заходів з благоустрою є доволі широкою, і її вивчали такі українські науковці як О.Лук'янченко, Є.Гаркушева - щодо утримання вулично-дорожньої мережі населених пунктів [32], В.Андрійчук, С.Поталіцин - стосовно зовнішнього освітлення населених пунктів [1], О.Бурак - щодо озеленення населених пунктів [6], В.Міщенко, Г.Виговська, Ю.Маковецька, Т.Омельяненко - щодо поводження з побутовими відходами [29], Т.Годовська - щодо утримання місць поховань [8], Н.Олійник [31] та О.Лагоднюк [26] - щодо утримання прибудинкових територій.

Системний аналіз стану зазначеної галузі необхідний для прийняття виважених управлінських рішень. При цьому велике значення має статистична інформація - задокументована інформація, що дає змогу отримати кількісну характеристику масових явищ і процесів, які відбуваються в різноманітних сферах життєдіяльності суспільства: економічній, соціальній, культурній та інших.

Статистична інформація збирається через систему державної статистики, що являє собою централізовану систему збирання, опрацювання, аналізу, поширення, збереження, захисту та використання такої інформації.

Державна статистична діяльність є сукупністю дій, пов'язаних з проведенням державних статистичних спостережень та наданням інформаційних послуг, спрямована на збирання, опрацювання, аналіз, поширення, збереження, захист та використання статистичної інформації, забезпечення її достовірності, а також удосконалення статистичної методології, та регулюється Законом України «Про державну статистику» [41].

Цей Закон встановлює правові відносини в галузі державної статистики, визначає права і функції органів державної статистики, організаційні засади здійснення державної статистичної діяльності з метою отримання всебічної й об'єктивної статистичної інформації щодо економічної, соціальної, демографічної та екологічної ситуації в Україні та її регіонах і забезпечення нею держави та суспільства.

Державна статистична діяльність проводиться органами державної статистики згідно з цим Законом та відповідно до завдань, віднесених до їх компетенції, на засадах професійної незалежності та самостійності.

Статистична інформація, отримана на підставі проведених органами державної статистики статистичних спостережень, існує у вигляді первинних даних щодо респондентів, статистичних даних, що пройшли одну чи декілька стадій опрацювання та накопичені на паперових, магнітних та інших носіях або в електронному вигляді, а також аналітичних матеріалів, підготовлених на підставі цих даних.

Аналіз стану сфери благоустрою населених пунктів можна здійснити виходячи із даних, що збирається Мінрегіоном України за статистичними спостереженнями [66].

В розділі «Благоустрій території» надана наступна інформація відповідно до наведених категорій, які ми виокремили для аналізу в нашій кваліфікаційній роботі:

1. Стан сфери поводження з побутовими відходами в Україні за 2020 рік.

В Україні за 2020 рік утворилось понад 54 млн. м³ побутових відходів, або понад 10 млн. тонн, які захоронюються на 6 тис. сміттєзвалищ і полігонів загальною площею майже 9 тис. га.

Майже 79% населення України охоплено послугами з вивезення побутових відходів. Найгірший показник охоплення населення послугами з вивезення побутових відходів у Кіровоградській області – 64,8% та у Житомирській області – 65,3%.

Завдяки впровадженню, в 1725 населеному пункті роздільного збирання побутових відходів, роботі 34 сміттєсортувальних ліній, 1 сміттєспалювального заводу і 3 сміттєспалювальних установок перероблено та утилізовано близько 6,3 % побутових відходів, з них: 1,7 % спалено, а 4,6 % побутових відходів потрапило на заготівельні пункти вторинної сировини та сміттєпереробні лінії.

2. Стан галузі поховання в Україні за 2020 рік.

В Україні протягом 2020 року ритуальні послуги населенню надавали 688 ритуальних служб (на 25 або 3,6% більше, ніж в 2019 році) та 2266 суб'єкти господарювання, які здійснюють діяльність на договірних засадах із ритуальними службами (на 2 більше, ніж в 2019 році).

Загальний обсяг наданих ритуальних послуг та предметів ритуальної належності населенню суб'єктами господарювання різних форм власності у 2020 році склав 1,544 млрд. грн., що на 9% більше порівняно з 2019 роком.

В населених пунктах України розміщено більше 33 тис. місць поховань, із яких благоустроєні понад 27,5 тис. місць поховань (83%). Повністю благоустроєні кладовища у Волинській, Тернопільській та

Чернівецькій областях, в той час як в Київській області благоустроєні лише 19% кладовищ.

При цьому майже 4 тис. місць поховань розташовані в містах та селищах та 29 тис. – в сільській місцевості.

На даний час в населених пунктах України існує необхідність в будівництві 507 місць поховань, при цьому поховано шляхом кремації 39 тис. померлих осіб, що складає лише 8% від загальної кількості похованих померлих.

3. Стан сфери зеленого господарства за 2020 рік.

Загальна площа зелених насаджень усіх видів у межах територій міст та інших населених пунктів України на 01.01.2020 року становить понад 396,6 тис. гектарів.

Площа зелених насаджень загального користування у 2020 році становила понад 137,2 тис. гектарів. У 2020 році на утримання зелених насаджень загального користування витрачено понад 1,3 млрд. гривень.

4. Аналіз стану утримання зливової системи в населених пунктах України за 2020 рік.

Загальна протяжність вулиць в Україні у 2020 році становила 98,3 тис. км, з якої майже 7,4 тис. км (7,5% від їх загальної протяжності) обладнані системою зливової каналізації, а 4,76 тис. км обладнані мережею централізованого (комунального) водовідведення до якої поступають зливі води.

Решта вулиць – понад 86,1 тис. км, що становить 87,6% від їх загальної протяжності, взагалі не обладнані зливовою каналізацією. В середньому по Україні показник очищення зливової каналізації у 2020 році становить 57,55%. Це говорить про те, що рівень проведення заходів з утримання зливових систем знаходиться на низькому рівні.

Загальна потреба у фінансуванні заходів у 2021 році, направлених на покращення стану зливової системи, становить понад 1,77 млрд. грн. Ця сума включає потреби у фінансуванні будівництва в розмірі – 1,17 млрд. грн.,

капітального ремонту –187,4 млн. грн., поточного ремонту – 139,4 млн. грн. та утримання зливової каналізації – 273,5 млн. грн. Ці кошти необхідні для будівництва 259,3 км зливової каналізації, проведення капітального ремонту 393,2 км, проведення поточного ремонту 1427,4 км зливової системи, а також на утримання та очищення зливової каналізації.

5. Аналіз стану сфери паркування транспортних засобів станом на 01.01.2021.

На початок 2021 року в Україні (без урахування даних АР Крим та міста Севастополь) налічується 5732 майданчиків для паркування, з яких 4230 – відведених та 1502 – спеціально обладнаних.

Найбільша кількість таких майданчиків обладнано в Полтавській (1220), місті Києві (1025), Дніпропетровській (939), Вінницькій (339) областях, а найменша – у Тернопільській (21), Сумській (24), Миколаївській (45) та Черкаській (58) областях.

Із них налічується 1845 майданчиків для платного паркування (1016 відведених та 829 спеціально обладнаних), що складає майже 32% від їх загальної кількості, а паркування на 3796 майданчиках (3135 відведених та 661 спеціально обладнаних) здійснюється безкоштовно.

При цьому лише 260 відведених майданчиків для платного паркування (26%) обладнані 314 паркувальними автоматами, а 94 спеціально обладнаних майданчиків для платного паркування (11% від їх загальної кількості) обладнано в'їзними/виїзними терміналами.

Кількість майданчиків для паркування, обладнаних паркоматами, у 2020 році збільшилась порівняно з аналогічним показником минулого року на 44 майданчики, а, обладнаних в'їзними/виїзними терміналами, стало більше на 6. Проте в більшості областей паркомати та в'їзні/виїзні термінали взагалі відсутні.

6. Аналіз стану виконання вимог Закону України «Про благоустрій населених пунктів» за 2020 рік». Аналіз стану виконання вимог, передбачених Законом України «Про благоустрій населених пунктів»

свідчить, що не всі органи місцевого самоврядування дотримуються вимог цього Закону.

Так, лише 17% (4681 населений пункт) мають затверджені програми з благоустрою, у містах цей показник становить – 77,4% (340 міст). У місті Києві програма з благоустрою відсутня.

Майже 29,8% (8258 населених пунктів) мають затверджені плани заходів з благоустрою. В містах цей показник становить 91,1%. У місті Києві план заходів з благоустрою відсутній.

Лише 5,4% (1508 населених пунктів) мають програми розвитку та збереження зелених зон населених пунктів. В містах цей показник становить 44,4% (195 міст).

Правила благоустрою затверджено у 43,7% (12105 населених пунктах). В містах цей показник становить 82,9% (364 міста).

У 9480 населених пунктах (34,2%) розроблені та затверджені схеми санітарної очистки, зокрема в містах він становить майже 68,3% (300 міст).

Правила утримання домашніх тварин є майже у 13,5% (3728 населених пунктів), в містах правила затверджені у 58,8% (258 міст).

Загальна кількість об'єктів благоустрою в Україні становить понад 406,5 тис. одиниць, із них 203,9 тис. одиниць знаходяться в містах.

Інвентаризацію проведено на 43,9% (178,4 тис.) об'єктах благоустрою населених пунктів. В містах цей показник становить 23,9% (97,3 тис.).

Загалом в Україні паспортизовано 20,7% (84,0 тис.) об'єктів благоустрою населених пунктів, в містах цей показник становить 26,6% (54,1 тис.).

Профінансовано заходів з благоустрою населених пунктів на суму майже 11,0 млрд. грн., в тому числі на заходи з благоустрою в містах понад 9,1 млрд. грн.

В Україні всього 18% (73,7 тис.) об'єктів благоустрою утримуються підприємствами, визначеними на конкурсних засадах, як це передбачено вимогами Закону України «Про благоустрій населених пунктів».

7. Стан сфери зовнішнього освітлення в Україні за 2020 рік.

Загальна протяжність електромереж зовнішнього освітлення в населених пунктах України становить 124,4 тис. км, у тому числі кабельні мережі – 16,3 тис. км, повітряні мережі – 108,14 тис. км.

Освітлення вулиць і доріг здійснюється за допомогою 2,66 млн. одиниць джерел світла, у тому числі світильниками з лампами розжарювання – 0,16 млн. одиниць, компактними люмінесцентними лампами – 0,37 млн. одиниць, ртутними – 0,14 млн. одиниць, натрієвими – 0,7 млн. одиниць, металогалогенними – 0,07 млн. одиниць, світлодіодними джерелами світла – 1,2 млн. одиниць.

Майже із 94,6 тис. одиниць приладів обліку електричної енергії 48,54 тис. одиниць (51,3%) – це прилади диференційованого обліку електричної енергії. Кількість автоматизованих систем дистанційного управління зовнішнім освітленням склала майже 19,0 тис. шт.

У 2020 році було спожито понад 575,5 млн. кВт/год. електроенергії. Витрати місцевих бюджетів на електроенергію, спожиту на зовнішнє освітлення становлять понад 1384,3 млн. гривень. Витрати на утримання об'єктів зовнішнього освітлення в населених пунктах України в 2020 році становили 1486,35 млн. грн.

Фактичне фінансування поточних ремонтів та утримання об'єктів зовнішнього освітлення населених пунктів за 2020 рік становить понад 1427,4 млн. грн. Це дозволило деяким регіонам провести заходи з модернізації систем зовнішнього освітлення. Загалом у 2020 році обсяг виконаних робіт підприємствами зовнішнього освітлення становив майже 1560,7 млн. грн.

8. Аналіз стану сфери дорожньо-мостового господарства за 2020 рік».

Загальна протяжність вулично-дорожньої мережі в Україні у 2020 році становить понад 271,36 тис. км., загальною площею – понад 4748,4 млн. кв. м. При цьому, протяжність мережі з твердим покриттям проїзної частини становить понад 179,77 тис. км (66,25 % загальної протяжності).

Протяжність вулиць та доріг з удосконаленим покриттям проїзної частини становить понад 68,3 тис. км (майже 25,2% загальної її протяжності). Тільки 6,85 тис. км доріг (3,8% загальної протяжності доріг з твердим покриттям) обладнано закритою дощовою каналізацією. Її відсутність позначається на експлуатації дорожнього покриття та призводить до негативних явищ в умовах можливої повені та паводків.

Протяжність вулиць та доріг із штучним освітленням майже 88,95 тис. км (32,78% від загальної протяжності). Загальна протяжність тротуарів та пішохідних доріжок з твердим покриттям становить майже 44,0 тис. км, а велосипедних доріжок – 467,2 км.

Загальна протяжність набережних річок, озер, водосховищ, заток, морів у межах населених пунктів становить 1,46 тис. км. Загальна площа майданів та площ становить понад 11,6 млн. кв.м, автомобільних вуличних паркінгів – 5,28 млн. кв.м, з яких обладнаних інженерними та допоміжними спорудами – майже 3, 4 млн. кв. м.

В Україні експлуатується 12097 мостів та шляхопроводів, з них – 8936 автомобільних мостів, 2391 пішохідних мостів та 770 шляхопроводів. Загальна протяжність мостів та шляхопроводів становить 746,83 км.

Підводячи підсумок даного підрозділу, завдяки статистичним даним ми можемо бачити як повну картину певного регіону, області, міста або села, так і країни в цілому. Це дає можливість також побачити у відсотках рівень розвитку певних напрямів сфери благоустрою, тенденції до покращення або погіршення ситуації та можливості її корегування, а також ті моменти, на які треба звернути посилену увагу в зв'язку зі знаходженням тієї чи іншої сфери благоустрою у занедбаному стані.

Аналізуючи вищенаведені статистичні дані, можна з впевненістю сказати, що сфера благоустрою на даний час знаходиться в занепаді, та потребує системного врегулювання та корегування на загальнодержавному рівні. Багато об'єктів інфраструктури знаходяться у аварійному або занедбаному стані, велика кількість ремонтних робіт проводиться не

планово, а в результаті вікового зносу тих чи інших мереж або об'єктів благоустрою.

І така ситуація притаманна нині практично всім населеним пунктам України. Зазначене свідчить про невиконання вимог, визначених законами України «Про благоустрій населених пунктів» [47], «Про житлово-комунальні послуги» [43] та «Про відходи» [40], що потребує окремого аналізу правового механізму та політики держави у сфері благоустрою територій населених пунктів.

2.2 Правовий механізм функціонування політики держави в сфері благоустрою територій населених пунктів в Україні

На сьогодні в Україні сформована певна нормативно-правова база, що регулює сферу благоустрою населених пунктів. Закон України «Про благоустрій населених пунктів» визначає правові, економічні, екологічні, соціальні та організаційні засади благоустрою населених пунктів, які спрямовані на створення умов, сприятливих для життєдіяльності людини.

Забезпечення належного функціонування та використання в населених пунктах інфраструктури та об'єктів життєзабезпечення населення, в тому числі об'єктів благоустрою населених пунктів, є одним з основних завдань, визначених законодавством України для органів місцевого самоврядування, а саме Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» [45]. При цьому всю сукупність таких нормативно-правових актів можна класифікувати за функціональним впливом на цю сферу.

1. Нормативно-правові акти загальної дії: Конституція України, міжнародні документи та закони і кодекси України, що визначають засади правовідносин у сфері благоустрою населених пунктів. До цієї групи входять Конституція України та насамперед такі закони і кодекси України: «Про благоустрій населених пунктів», що визначає правові, економічні, екологічні, соціальні та організаційні засади благоустрою населених пунктів, а також

спрямований на створення умов, сприятливих для життєдіяльності людини; «Про місцеве самоврядування в Україні» - повноваження органів місцевого самоврядування у сфері благоустрою населених пунктів; «Про місцеві державні адміністрації» [46] - повноваження місцевих державних адміністрацій у сфері благоустрою населених пунктів; «Про автомобільні дороги» [38] - правові, економічні, організаційні та соціальні засади забезпечення функціонування автомобільних доріг, їх будівництва, реконструкції, ремонту та утримання в інтересах держави і користувачів, і стосується в частині функціонування вулиць і доріг як об'єктів благоустрою населених пунктів; «Про дорожній рух» [42] - правовідносини щодо будівництва та експлуатації вулиць і доріг як об'єктів благоустрою населених пунктів та безпеки дорожнього руху на них; «Житловий Кодекс Української РСР» [15] - правовідносини щодо утримання прибудинкових територій як об'єктів благоустрою населених пунктів; «Кодекс України про адміністративні правопорушення» [21] – завданням якого є охорона прав і свобод громадян, власності, конституційного ладу України, прав і законних інтересів підприємств, установ і організацій, встановленого правопорядку, зміцнення законності, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі точного і неухильного додержання Конституції і законів України, поваги до прав, честі і гідності інших громадян, до правил співжиття, сумлінного виконання своїх обов'язків, відповідальності перед суспільством; «Про житлово-комунальні послуги» [44] - основні засади організаційних, господарських відносин, що виникають у сфері надання та споживання житлово-комунальних послуг між їх виробниками, виконавцями і споживачами, а також їхні права та обов'язки, у тому числі щодо надання послуг з вивезення побутових відходів у рамках благоустрою населених пунктів; «Про відходи» [40] - правові, організаційні та економічні засади діяльності, пов'язаної із запобіганням або зменшенням обсягів утворення відходів, їх збиранням, перевезенням, зберіганням, сортуванням, обробленням, утилізацією та видаленням, знешкодженням та захороненням, а

також з усуненням негативного впливу відходів на навколишнє природне середовище та здоров'я людини на території України, у тому числі на об'єктах благоустрою населених пунктів; «Про рекламу» [48] - правові, організаційні засади щодо розміщення реклами в тому числі на об'єктах благоустрою.

2. Галузеві і секторальні нормативно-правові акти конкретно-предметної дії: закони України та нормативно-правові акти державних органів влади і органів місцевого самоврядування, які регламентують відносини щодо таких сфер і напрямів діяльності:

2.1. Нормативно-правові акти, що регулюють питання планування, забудови та іншого використання територій об'єктів благоустрою населених пунктів, а також архітектурної діяльності. Ця група документів спрямована на забезпечення сталого розвитку населених пунктів з урахуванням громадських і приватних інтересів, формування сприятливого життєвого середовища, досягнення естетичної виразності, економічної доцільності і надійності будинків, споруд та їх комплексів. До неї належать закони України: «Про основи містобудування» [49], «Про регулювання містобудівної діяльності» [50], «Про архітектурну діяльність» [39].

Також до цієї групи можна віднести підзаконні акти - державні будівельні норми, що регулюють питання будівництва об'єктів благоустрою населених пунктів.

2.2. Нормативно-правові акти, що регулюють питання утримання об'єктів благоустрою населених пунктів. Це акти, які встановлюють загальні вимоги до утримання об'єктів благоустрою населених пунктів (вулиць і доріг, місць поховання, прибудинкових територій, зелених насаджень, об'єктів поводження з побутовими відходами та інженерного захисту територій); акти, що пов'язані з дозвільними процедурами при утриманні об'єктів благоустрою населених пунктів, щодо проїзду великогабаритних та великовагових транспортних засобів автомобільними дорогами, вулицями та залізничними переїздами; визначення відновної вартості об'єктів

благоустрою; видалення дерев, кущів, газонів і квітників у населених пунктах; видачі дозволів на порушення об'єктів благоустрою або відмови в їх видачі, переоформлення, видачі дублікатів, анулювання дозволів; акти, які встановлюють організаційні вимоги до утримання об'єктів благоустрою населених пунктів, щодо проведення ремонту та утримання об'єктів благоустрою населених пунктів; інвентаризації зелених насаджень у населених пунктах; проведення технічної інвентаризації та паспортизації об'єктів благоустрою населених пунктів; підготовки вулично-дорожньої мережі населених пунктів до зимового періоду.

2.3. Нормативно-правові акти, що регулюють надання послуг, пов'язаних із сферою благоустрою населених пунктів. Такі акти регулюють послуги з утримання об'єктів благоустрою щодо конкурсного відбору підприємств з утримання об'єктів благоустрою населених пунктів; визначення виконавця житлово-комунальних послуг у житловому фонді, Методику роздільного збирання побутових відходів; регулюють послуги паркування транспортних засобів щодо паркування транспортних засобів; Перелік основних послуг з утримання майданчиків для платного паркування та інші.

2.4. Нормативно-правові акти, що регулюють тарифну (цінову) політику у сфері благоустрою населених пунктів. Це такі акти, що регулюють питання формування тарифів на послуги, які пов'язані зі сферою благоустрою населених пунктів (послуги з вивезення побутових відходів; з користування майданчиками для платного паркування транспортних засобів, утримання прибудинкової території; роботи з утримання зелених насаджень в населених пунктах та інші [60].

2.5. Державні санітарні норми і правила, що регулюють питання санітарно-епідеміологічного законодавства у сфері благоустрою населених пунктів. Вони регулюють планування та забудови населених пунктів; утримання територій населених місць; гігієнічні вимоги щодо облаштування і утримання кладовищ в населених пунктах.

2.6. Нормативно-правові акти, що регулюють питання охорони праці у сфері благоустрою населених пунктів. Такі акти регулюють: правила охорони під час проведення робіт з видалення дерев і пеньків у населених пунктах, під час збирання, вивезення та знешкодження побутових відходів, під час будівництва і експлуатації міських вулиць та доріг, в міському зеленому господарстві, на підприємствах ритуального обслуговування населення, щодо безпечної експлуатації електроустановок; норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам дорожнього господарства.

2.7. Нормативно-правові акти, що регулюють питання моніторингу та статистичної звітності у сфері благоустрою населених пунктів. Це може бути звітність про дорожньо-мостове господарство; звітність про інженерний захист територій населених пунктів; звітність про зовнішнє світлення населених пунктів; звітність про зелене господарство; звітність про поводження з твердими побутовими відходами.

2.8. Нормативно-правові акти, що регулюють питання контролю та притягнення до відповідальності у сфері благоустрою населених пунктів. Такі нормативно-правові акти можуть включати здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) (в частині утримання прибудинкових територій); акти, що встановлюють організаційні підходи до здійснення контролю у сфері благоустрою населених пунктів: такси для обчислення розміру шкоди, заподіяної зеленим насадженням у межах міст та інших населених пунктів; Положення про громадський контроль у сфері благоустрою населених пунктів; Примірне положення про інспекцію з благоустрою населеного пункту.

3. Нормативно-правові акти щодо стандартизації робіт і процесів.

Такими нормативно-правовими актами є державні стандарти та технічні регламенти, які стосуються питань експлуатації об'єктів та елементів благоустрою населених пунктів, якості надання послуг і виконання

робіт, застосування технологічних рішень при виконанні робіт у сфері благоустрою населених пунктів.

З метою адаптації до норм європейського права Верховна Рада України 05 червня 2014 р. прийняла Закон України «Про стандартизацію» [51], який встановлює правові та організаційні засади стандартизації в Україні і спрямований на забезпечення формування та реалізації державної політики у відповідній сфері, і згідно з яким стандартом є нормативний документ, заснований на консенсусі, прийнятий визнаним органом, що встановлює для загального і неодноразового використання правила, настанови або характеристики щодо діяльності чи її результатів, та спрямований на досягнення оптимального ступеня впорядкованості в певній сфері.

До цього часу стандартом вважався документ, розроблений на основі консенсусу та затверджений уповноваженим органом, що встановлює призначені для загального і багаторазового використання правила, інструкції або характеристики, які стосуються діяльності або її результатів, включаючи продукцію, процеси або послуги, дотримання яких є обов'язковим.

Саме тому більшість державних стандартів у сфері благоустрою населених пунктів, що затверджені Держстандартом України або Мінрегіоном України, а також його попередником - Мінжитлокомунгоспом України, були обов'язковими. Стандарти, які були затверджені, стосувалися питань експлуатації об'єктів та елементів благоустрою населених пунктів, якості надання послуг і виконання робіт у цій сфері, застосування технологічних рішень при виконанні робіт у цій сфері тощо.

Такі стандарти регулюють: улаштування систем поверхневого водовідведення, улаштування поверхневого водовідведення на територіях міст і селищ та дренажей промислових для захисту від підтоплення територій та споруд; штучне відновлення природної дренажності територій; технологію перероблення органічної речовини, що є у складі побутових відходів та інші.

Національні стандарти та кодекси ustalеної практики застосовуються на добровільній основі, крім випадків, якщо обов'язковість їх застосування встановлена нормативно-правовими актами [20].

Крім того, важливим у процесі реалізації нормативно-правового регулювання є нормативно-методичне забезпечення сфери благоустрою населених пунктів. Так, відповідно до ст. 7 Закону України «Про благоустрій населених пунктів» до повноважень Мінрегіону України належить нормативно-методичне забезпечення у сфері благоустрою населених пунктів.

Саме тому Мінрегіоном України, а також Мінжитлокомунгоспом України, Мінбудом України, Держжитлокомунгоспом України та Держбудом України, які свого часу були центральними органами виконавчої влади з формування та реалізації державної політики у сфері благоустрою населених пунктів, було затверджено низку нормативних актів, рекомендаційного характеру.

Це різного роду методики, рекомендації, методичні рекомендації, норми часу, норми витрат матеріалів тощо, метою яких є створення правових орієнтирів на місцевому рівні та дорадча допомога місцевим державним адміністраціям, органам місцевого самоврядування і підприємствам, установам та організаціям, що здійснюють діяльність у сфері благоустрою населених пунктів.

Такі нормативно-методичні акти направлені на впровадження сучасних технологій утримання об'єктів благоустрою населених пунктів та здійснення діяльності у цій сфері, витрат при здійсненні діяльності у цій сфері та відповідного фінансування, проведення моніторингів, розроблення галузевих програм (планів заходів) у цій сфері, схем санітарного очищення, місцевих правил благоустрою тощо [5].

Одним з головних завдань нормативно-правового регулювання сфери благоустрою населених пунктів є адаптація нормативно-правових актів України до вимог законодавства ЄС.

У сфері благоустрою населених пунктів під адаптацію до вимог європейського законодавства за напрямом охорони навколишнього середовища підпадають питання санітарного очищення при утриманні території населених пунктів у частині поводження з побутовими відходами.

Одним із аспектів такого стану в нашій країні є невідповідність державного регулювання в частині поводження з побутовими відходами стосовно європейських підходів, особливо в частині правового регулювання.

Розвиток законодавства у цьому напрямі пов'язаний передусім з імплементацією низки цільових директив ЄС і ліквідацією в Україні дефіциту організаційно-економічних механізмів використання відходів як вторинної сировини.

Адаптувати положення українських законів у цій сфері потрібно за директивами 2008/98/ЄС «Про відходи» [69] та 1999/31/ЄС «Про захоронення відходів» [70], що передбачено Угодою про асоціацію з ЄС.

Звичайно, європейське законодавство не є догмою для України. Навіть у положеннях вищезазначених директив є певні вади, які є дискусійним й у європейських країнах. Наприклад, це політика стимулювання продовження життя товарів шляхом їх збирання та направлення як гуманітарної допомоги в країни зі «слаборозвиненою» економікою.

Таким чином, утворення відходів відкладається на певний період, як правило, від року до п'яти, але зрозуміло, що в таких країнах відсутні технології з їх подальшої переробки.

Так, повністю скопіювати положення європейських директив неможливо. Слід керуватися Конституцією України [24], законами України, ураховувати соціально-економічний стан держави, фінансові можливості для розвитку тощо.

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що, на наш погляд, адаптуючи законодавство у сфері благоустрою населених пунктів, зокрема щодо поводження з побутовими відходами, необхідно передбачити комплекс заходів з удосконалення суміжних законодавчих та підзаконних нормативно-

правових актів; тарифного регулювання надання послуг у сфері поводження з побутовими відходами; координації органів місцевого самоврядування щодо впровадження сучасних методів і технологій; застосування фінансових механізмів та податкових пільг; вжиття контрольних заходів щодо дотримання законодавства та відшкодування завданих збитків; громадських ініціатив; проведення інформаційних та навчально-освітніх кампаній тощо.

Вважаємо, що необхідно створити систему технічних регламентів із стандартизації у сфері благоустрою населених пунктів, якими встановити вимоги до елементів благоустрою та продукції, що використовується у цій сфері, і яка потенційно може зашкодити людині або навколишньому природному середовищу. Разом з тим нормативно-правові акти у сфері благоустрою населених пунктів потребують узгодження між собою, перегляду та вдосконалення щодо науково-технічного розвитку, підвищення якості надання послуг, задоволення потреб населення в процесі життєдіяльності тощо.

За для цього пропонуємо на рівні центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики в сфері благоустрою, запровадити механізм перегляду законодавчих та нормативно-правових актів, які є застарілими та не відповідають вимогам та викликам сучасності, встановлення строків такого перегляду, створити постійно діючу робочу групу з удосконалення законодавства із залученням громадськості.

Аналіз основних нормативно-правових документів у сфері благоустрою населених пунктів України дозволяє констатувати, що нині триває стрімкий розвиток нормативно-правової бази у сфері благоустрою населених пунктів, пов'язаний із намаганням України вдосконалити та адаптувати його до норм європейських країн і наблизити якість життя українців до якості життя в цих країнах.

Однак на практиці такий розвиток законодавства не завжди забезпечується на державному та місцевому рівнях достатніми заходами

щодо його впровадження, у тому числі модернізованими та новими технологіями, потреба в яких диктується сучасністю.

2.3 Європейська практика та головні напрямки вдосконалення публічно-управлінських механізмів розвитку системи благоустрою населених пунктів

Український досвід в сфері благоустрою територій населених пунктів неможливо в повному обсязі проаналізувати без порівняння з європейським, який свого часу задавав тенденції розвитку багатьох норм благоустрою в світі.

Почнемо таке порівняння України з Францією, яка дуже схожа з нашою країною за адміністративним устроєм.

Французькі науковці Д.Руссо та Ж.Возей [28, с. 29-42] розглядаючи еволюцію управління у сфері благоустрою населених пунктів виокремлюють п'ять періодів:

- вирішення невідкладних проблем територій (1948-1962 рр);
- планування територій (1962-1973 рр);
- узгодження інтересів (1973-1983 рр);
- децентралізація (після 1983 р.);
- публічне адміністрування (з 90-х років ХХ сторіччя).

Для першого періоду властиве регулярне зменшення кількості населення селищ на користь великих міст, які повинні були протистояти напливу мешканців з сіл. Території населених пунктів не мали чіткої концепції та були розбалансованими. Основний пріоритет віддавався будівництву максимальної кількості житла для створення належних санітарних та гігієнічних умов для населення.

Для будівництва комфортного житла для населення розпочалось відведення земельних ділянок за межами населених пунктів, при цьому основна увага приділялась підключенню таких будівель до водопостачання,

водовідведення та електропостачання. Таким чином, виникло поняття «оперативна зона благоустрою».

Побудовані масштабні об'єкти, дороги, мережі каналізації зводились на площах, доступних та вільних для комунальних забудов. Такий принцип зустрічався доволі часто і був характерний для будинків та споруд індустріальної епохи. Ціна за електричні та водні ресурси аналогічно визначались згідно оптимального розміру майбутніх великих будівель та споруд.

Була встановлена оптимальна кількість квартир – 8000, з яких формувався єдиний комплекс та зона першочергової урбанізації. Властивою та поширеною точкою зору для тих часів була необхідність врахування соціальних і побутових умов для запобігання провалів при будівництві великих комплексів.

Для зростання кількості житла було впроваджене державне регулювання сфери благоустрою через Національний план упорядкування територій і створено Національний фонд міського благоустрою, який керував не лише фінансовими ресурсами, а й мав відповідні технічні засоби для забезпечення міського благоустрою. Мери великих міст масово вдаються до проведення заходів з благоустрою, що в цілому формує риси французьких краєвидів.

Другий період характеризується науковим підходом до планування територій. Конкретизується поняття права власності на землю, що дає великий поштовх для становлення професії фахівців з благоустрою, ландшафтних дизайнерів.

Третій період характеризується великою увагою до проблем довкілля. Великі проекти, які не враховували інтереси та принципи захисту довкілля, просто забороняли та не давали їх реалізувати. У великих мікрорайонах з'явилося поняття «труднощів поганого життя», що полягає у відсутності об'єктів розвиненої інфраструктури та благоустрою, що спричиняло зростання соціальної напруги. Виходом з цього став перехід до нового стилю

міського управління, з більшим залученням кваліфікованих фахівців і меншим втручанням держави. В центрах міст заплановані були роботи для поліпшення житлових умов. Великі об'єкти були замінені малими, необхідними для життєдіяльності територій.

Проте, на даному етапі відбувались постійні конфлікти центральної та місцевої влади, що в решті не дало змогу в повному обсязі розвивати потенціал територій. Громади поступово навчилися планувати свої об'єкти благоустрою самостійно, що в подальшому призвело до децентралізації влади.

Четвертий період характеризується новим форматом стосунків між громадою та обраною владою муніципалітету, активним вирішенням проблем громадян з їх залученням в процеси благоустрою, фінансового управління та містобудування.

Зокрема, мер став підписувати дозволи на право розбирати будівлі і будувати. Мери починають вирішувати питання розвитку своїх міст, між муніципалітетами влаштовуються конкурси на отримання інвестицій. Кожен мер бажає, щоб саме його місто виграло. У цьому було досягнуто значних успіхів, але водночас траплялися зловживання і випадки марнотратства. Щоб отримати хороші результати у питаннях управління територіями міст, мери почали залучати до роботи експертів з різних питань. Упродовж цього часу державне регулювання в сфері благоустрою населених пунктів здійснюється на основі вирішення проблеми і реалізації проектів завдяки плановим договорам з містами. Проблемні міста, що перебувають в кризовому стані, отримують дотаційну допомогу.

П'ятий період починається через необхідність проведення реформ державного управління. зумовленими невідповідністю чинної системи органів виконавчої влади та місцевого самоврядування принципам демократії, європейським стандартам та їх надмірною централізацією.

Причинами такого стану була: неефективна організація діяльності міністерств; малораціональна система органів виконавчої влади на

центральному рівні; неефективна організація публічної влади на регіональному та місцевому рівнях; неефективне місцеве самоврядування; відсутність паритетних засад у відносинах особи з такими органами.

Серед основних завдань проведення такої реформи можна виділити наступні: формування стабільної та ефективно організації і діяльності виконавчої влади; організації професійної, політично нейтральної та відкритої публічної цивільної служби (служби в органах виконавчої влади та місцевого самоврядування); створення системи спроможного місцевого самоврядування; зміцнення статусу громадянина у відносинах з органами публічної адміністрації; гарантування підконтрольності публічної адміністрації політичній владі та суспільству.

У Німеччині розрізняють два види робіт з благоустрою міста.

1. Робота з відновлення. Комуна може ухвалити рішення, яке повинна затвердити вища адміністративна влада, про створення зони відновлення. Тут йдеться в основному про зони, створені в уже існуючій структурі міста. Після створення цієї зони комуна повинна контролювати роботи з відновлення і нести відповідальність за складання соціального плану, плану використання земель і попереднього кошторису видатків та прибутків. Комуна також виконує роботи як з благоустрою, так і будівельні.

2. Роботи з міського розвитку. Такі роботи охоплюють будівництво нових кварталів або розширення міст за рахунок околиць. Їх виконання може бути доручене комуні або групі комун, які, як і у випадку з роботами з відновлення, можуть звернутися до приватних організацій. Слід все ж мати на увазі, що органи державної влади мають у своєму розпорядженні досить ефективні засоби примусу - такі, як накази знести або збудувати якийсь об'єкт для розвитку міста.

Загалом у питаннях міського благоустрою європейські країни часто слугують прикладом важливих нововведень для інших країн світу, як, наприклад, створення пішохідних центрів міст, де заборонено використання

автомобілів, та які використовуються як зони для прогулянок, відпочинку та для розміщення магазинів та кав'ярень.

У Великобританії набула поширення форма залучення приватного капіталу в комунальне господарство, як торги на право надання тих чи інших послуг. Тут місцеві органи влади проводять конкурентні торги в таких галузях, як прибирання вулиць, приміщень, збирання і вивезення побутових відходів, утримання територій. Аналог можливо провести з Україною, де органи місцевого самоврядування проводять відкриті торги (тендери) на закупівлю тих чи інших послуг або робіт. Зазвичай учасниками таких торгів є приватні компанії, які спеціалізуються в тій чи іншій галузі (ремонт доріг, покіс трави, озеленення, знесення аварійних дерев та сухостоїв, демонтаж самовільно розміщених малих архітектурних форм).

У комунальному господарстві Фінляндії функціонують численні акціонерні товариства у сфері благоустрою населених пунктів. При цьому акціонерами в таких товариствах разом з іншими є комуни (місцевий рівень управління), у віданні яких перебуває більшість комунальних служб [13, с. 174–175].

Як приклад у Голландії важко уявити єдину модель міського благоустрою, яка спроможна була б задовольнити 30 % переміщень населення “дім - робота” і 60 % переміщень школярів на велосипедах. Ще важче переконати жителів міст деяких європейських південних країн у необхідності охороняти навколишнє середовище. Тим часом можна сподіватися, що нові умови управління містами швидко сприятимуть розробці спільної політики щодо благоустрою і урбанізму в Європі. Децентралізація влади до місцевого рівня, яка в більшості країн, має бути корисною скоріш для міст, ніж для націй.

Цікавим буде навести приклад сусідів з Польщі. Сьогодні якість доріг у Польщі абсолютно не можна порівняти з тим, яким воно було десять чи п'ятнадцять років тому. Якщо раніше польські дороги мало чим відрізнялися від українських, то зараз для створення дійсно якісної транспортної

інфраструктури в Польщі щороку будуються сотні кілометрів нових доріг. Уряд країни сподівається, що це дасть ще більше шансів для розвитку міст, особливо віддалених від великих мегаполісів. Гроші на нові дороги для Польщі часто виділяють фонди Євросоюзу.

При цьому в Польщі щороку на автомобільні дороги тільки державного значення виділяється в 10 разів більше коштів, ніж на всю дорожню мережу України в цілому. Річний обсяг фінансування дорожньої сфери в Польщі становить близько 5 мільярдів євро.

Для прикладу в сучасному польському місті Катовіце з населенням трохи більше 321 тис. жителів пересуватися по вулиці просто комфортно. Як пішки, так і на машині або велосипеді. Тим, хто сюди приїжджає, практично відразу впадає в очі горезвісна безбар'єрність простору, яку так часто приводять в приклад українським містобудівникам.

Коли людина переходить вулицю, їй дуже рідко потрібно думати про те, що на шляху раптом трапиться високий тротуар, страхітливих розмірів яма або будь-яка інша перешкода. Переступати або переїжджати через бордюри не треба: їх або немає, або в місцях переходу вулиці вони плавно знижені. Також помітно, що бордюри зовсім невисокі. Такі ж зручні, як і в інших країнах Європи – у Франції або Німеччині [67].

На прикладі Польщі ми бачимо, що сучасний благоустрій цієї країни розвивається завдяки значним інвестиціям з Євросоюзу, який поступово підвищує рівень комфорту в цій країні на один рівень з іншими країнами-учасниками. Проте, велику роль відіграла також історична складова, що зробила Польщу країною привабливою для туризму, що також дає великий поштовх для розвитку об'єктів інфраструктури.

Згідно законів Естонії до завдань місцевих органів влади [17], крім іншого, входять такі види діяльності у сфері благоустрою населених пунктів:

- організація комунальних послуг;

- організація утилізації відходів; утримання місць загального користування шляхом:
- створення муніципальних садів та парків, а також інших зон зелених насаджень;
- організація утримання муніципальних вулиць і доріг, майданів та зон зелених насаджень літом та зимою;
- планування та утримання кладовищ; планування та адміністрування кладовищ;
- планування та адміністрування вулиць, майданів та доріг, а також утримання та будівництво державних доріг;
- залучення фінансування на утримання та будівництво державних доріг; планування та організація дорожнього руху;
- встановлення дорожніх знаків, світлофорів та огорож, а також розмітки муніципальних вулиць і доріг;
- облаштування автостоянок; контроль за використанням муніципальних доріг.

Також у державному бюджеті передбачається фінансування діяльності щодо муніципальних вулиць і доріг.

Серед можливих муніципальних податків в Естонії, які пов'язані із сферою благоустрою населених пунктів і які опосередковано спрямовуються на утримання її об'єктів, можна виділити такі:

- податок на рекламу та публічні об'яви; податок на закриття доріг та вулиць (у разі перекриття дороги для ремонту та з інших причин);
- податок на механічні засоби пересування;
- податок на плавзасоби;
- податок на домашніх тварин; податок на дозвілля (сплачується організаторами заходів з дозвілля, у тому числі на об'єктах благоустрою).

У Чехії характер взаємовідносин між органами державної адміністрації та місцевими органами влади полягає в тому, що повноваження, передані

муніципалітетам, перебувають під наглядом державних адміністрацій на місцях.

Місцеві органи самоврядування утворюють асоціації та союзи для спільного вирішення питань шляхом формування фінансових ресурсів. Муніципальні послуги можуть бути «обов'язковими» або «не обов'язковими», що передбачено законодавством. До обов'язкових послуг входять «комунальні послуги», тобто послуги, які фінансуються з місцевого бюджету як громадська необхідність, у тому числі утримання місцевих доріг та громадських парків.

Крім того, до обов'язкових послуг належать «технічні послуги», тобто ті, які сплачуються споживачами, в тому числі організація збирання та переробки побутових відходів.

Усі послуги надаються комунальними підприємствами (бюджетними організаціями) в процесі взаємодії з приватним сектором, а також за рахунок муніципальних об'єднань.

Муніципальні послуги задовольняють основні потреби всіх громадян, що проживають в населеному пункті. Надання «технічних послуг» базується на системі «клієнт-виконавець». Якщо клієнт неспроможний сплатити за послугу, її надання може бути припинено. Основним критерієм надання «технічних послуг» є ефективність послуг щодо обсягу та якості їх надання.

У Словаччині державна влада може делегувати місцевим органам свої повноваження для вирішення конкретних завдань, що фінансуються з державних фондів. За деякими випадками місцеві органи є незалежними від державного контролю.

До завдань місцевих органів серед іншого належать питання, що безпосередньо пов'язані із сферою благоустрою населених пунктів, а саме: будівництво інфраструктури для житла; будівництво та утримання місцевих доріг, громадських місць, громадського освітлення, кладовищ; охорона природних та історичних пам'яток.

Державними дорогами опікується державна влада. Об'єднання муніципалітетів в асоціації для вирішення спільних проблем, у тому числі фінансових ресурсів, здійснюється за спеціальним законом. Особливо це застосовується у питаннях поводження з побутовими відходами.

В Угорщині муніципалітетам надані державою широкі господарські повноваження. Вони можуть виконувати будь-які господарські повноваження не заборонені законодавством. Законодавство дозволяє муніципалітетам об'єднуватися в асоціації для вирішення загальних завдань, однак існують певні вимоги до цього. Тут існують обов'язкові та необов'язкові муніципальні послуги. Муніципалітети серед іншого мають вирішувати питання, що безпосередньо стосується сфери благоустрою населених пунктів, а саме:

– утримання муніципальних кладовищ; – утримання місцевих доріг та місць загального користування; – підтримка громадської санітарії споруд з переробки відходів; – утримання громадських місць; освітлення вулиць.

У Словенії державна влада контролює діяльність муніципалітетів через відповідні міністерства і державні адміністрації та може надати зауваження і в разі їх невиконання звертатися до Конституційного Суду.

До повноважень муніципалітетів серед іншого належать питання, що безпосередньо пов'язані із сферою благоустрою населених пунктів, а саме: надання основних комунальних та муніципальних послуг, утримання й використання громадських територій.

Муніципалітети відповідно до законодавства взаємодіють між собою на принципах добровільності та солідарності. Вони можуть збирати кошти і призначати загальні органи та організації для виконання спільних обов'язків.

Питання будівництва та експлуатації доріг у Латвії вирішуються спільно місцевими та державними органами влади. Місцеві органи влади мають право вибирати підприємства, співпрацювати з державними та приватними компаніями, укладати договори з приватним сектором з метою управління проектами, співпрацювати з іншими місцевими органами влади

та приватизувати майно місцевих органів влади з метою надання муніципальних послуг. До основних напрямів співпраці між місцевими органами влади, крім іншого, входять збирання та вивезення побутових відходів, ремонт та підтримка належного стану доріг.

Підсумовуючи цей підрозділ кваліфікаційної роботи слід зазначити, що для нашої країни для взірцю можливо обрати досвід східноєвропейських країн, які за доволі короткий термін перейшли від пост радянського методу державного регулювання сфери благоустрою до сучасного європейського, застосовуючи сучасні принципи децентралізації, широкої участі громадськості в обговоренні проектів реконструкції, ландшафтного дизайну, проектів будівництва, запровадження «обов'язкових послуг», проведення конкурсних відборів на виконання тих чи інших робіт, тарифним регулюванням.

Також важливою складовою є удосконалення чинного законодавства в сфері благоустрою територій населених пунктів, усунення та недопущення різного трактування норм законів та нормативних актів, створення єдиних та ефективних органів нагляду та контролю з широкими повноваженнями, більш чітке формулювання принципів притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності.

Вважаємо за доцільне розглянути та запропонувати це в третьому розділі кваліфікаційної роботи, який буде мати практичний характер, в тому числі може бути застосований для оптимізації публічно-управлінських механізмів реалізації державної політики в сфері благоустрою в Україні.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКИХ МЕХАНІЗМІВ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ БЛАГОУСТРОЮ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ В УКРАЇНІ

3.1. Система контролю та відповідальність за правопорушення вимог законодавства в сфері благоустрою територій населених пунктів

Контроль є важливою ланкою державного управління. Функція контролю в державному управлінні полягає в «...аналізі та порівнянні фактичного стану в тій чи іншій галузі з вимогами, які поставлені перед ними, виявленні відхилень у виконанні поставлених завдань та їх причин, а також в оцінці діяльності й доцільності саме цих процедур. Така специфічність призначення контролю, як зазначають у своїх працях дослідники цієї проблеми, і дає змогу виділити його серед інших функцій управління, створити спеціальні органи, які не виконують або майже не виконують інших, крім контролю, державних функцій, визначити компетенцію цих органів...» [10, с. 221].

У державному управлінні контроль розглядається як «...один із важливих його елементів, за допомогою якого забезпечується своєчасність внесення коректив в управлінську діяльність, отримання інформації про реальний стан справ у сфері державного управління, виявлення порушень чинного законодавства та відхилень від установлених стандартів і правил, а також прийнятих управлінських рішень...» [65, с. 112].

У контексті сучасних наукових підходів існує значна кількість концепцій щодо ідентифікації державного контролю. У зв'язку з цим увага як зарубіжних, так і вітчизняних дослідників зосереджується на винайденні механізму оптимізації системи державного контролю в публічному управлінні.

Окремим питанням дослідження проблематики державного контролю в публічному управлінні присвячено дослідження таких науковців, як: М. Баранов, Д. Зеркін, В. Ігнатов, Є. Пушкарьов.

Враховуючи константність ідентифікації сутності контролю, під державним контролем доцільно також розуміти «...дієвий інструмент забезпечення результативності функціонування системи публічного управління. У підтвердження цього М.Л. Баранов використав поняття дієвий державний контроль, ідентифікуючи його як «необхідну умову сильної влади, найважливіший механізм підвищення ефективності та результативності державного управління в усіх ланках і на всіх рівнях його реалізації»...» [3, с. 140].

На думку Д.П. Зеркіна, «...контроль розуміється як «отримання об'єктивної та достовірної інформації про стан законності та дисципліни; вжиття заходів щодо запобігання та усунення порушень законності і дисципліни; виявлення причин і умов, що сприяють правопорушенням; вжиття заходів щодо притягнення до відповідальності осіб, винних у порушенні законності і дисципліни»...» [18, с. 200].

В межах аналізу співвідношенні державного контролю та нагляду заслуговує концепція Є.А. Пушкарьова, згідно якої доведено методологічну доцільність розмежування функцій з контролю та нагляду й законодавчої й нормативної уніфікації даної термінології. Це, на думку вченого, «...дасть змогу «зосередити нагляд в державних органах, а контроль розглядати як функції з проведення випробувань, вимірювань, експертиз, які здійснюють суб'єкти ринку, акредитованими в органах виконавчої влади в установленому порядку»...» [63, с. 209].

Зважаючи на це, основна сутність державного контролю як системного поняття зводиться до контролю за діяльністю органів виконавчої влади, яка передбачає здійснення контролю за законністю прийнятих органами виконавчої влади та їх посадовими особами державно-управлінських рішень та дій.

На підставі цього вченим розроблено концепцію підвищення ефективності контрольно-наглядової діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, яка передбачає «...відповідні напрями розвитку системи контролю та нагляду у сфері державного управління до яких належить:

- систематизація і актуалізація обов'язкових вимог і забезпечення до них доступу господарюючих суб'єктів, що включає інвентаризацію діючих актів, що містять обов'язкові вимоги в різних галузях контролю (нагляду) з метою складання вичерпного переліку актуальних несуперечливих обов'язкових вимог і скасування застарілих і (або) не впливають на безпеку обов'язкових вимог;

- формування єдиної правової основи діяльності контрольно-наглядових органів, що враховує можливість поділу їх функцій в сфері контролю, нагляду та дозвільної діяльності;

- уніфікація способів, методів і форм реалізації контрольних і наглядових заходів;

- розроблення системи оцінки ризиків потенційної небезпеки видів економічної діяльності та порядку її використання для планування контрольних заходів;

- забезпечення принципів прозорості та зрозумілості діяльності контрольних і наглядових органів, що передбачає публікацію органами державного контролю (нагляду) відомостей про плани та результати проведених перевірок);

- удосконалення практики призначення адміністративної відповідальності;

- удосконалення механізму досудового оскарження, адміністративного розгляду скарг на результати перевірок, а також на постанови у справах про адміністративні правопорушення...» [63, с. 217].

Контроль у сфері благоустрою населених пунктів згідно із ст. 39, 40 та 41 “Про благоустрій населених пунктів” [47] поділяється на державний, самоврядний та громадський.

Державний контроль за дотриманням законодавства у сфері благоустрою території населених пунктів здійснюється місцевими державними адміністраціями. Порядок здійснення державного контролю у сфері благоустрою населених пунктів визначається цим Законом та іншими законодавчими актами.

До системи органів державного нагляду (контролю) норм законодавства в сфері благоустрою територій населених пунктів в першу чергу відносяться департаменти, управління, інспекції, відділи контролю за благоустроєм при міських державних адміністраціях.

На дані органи відповідно до Законів України «Про благоустрій населених пунктів» та «Про місцеве самоврядування в Україні» покладені функції органів місцевого самоврядування.

Існує проблема в тому, що від державних фінансово залежать суб’єкти господарювання, що здійснюють діяльність у сфері благоустрою населених пунктів, та підпорядковуються комунальні підприємства в цій сфері.

На практиці лише у місті Києві існує орган державного нагляду та контролю в сфері благоустрою – Департамент міського благоустрою Київської міської державної адміністрації.

Таким чином, втрачається сутність державного контролю, оскільки з одного боку, - це контролююча інституція, а з другого боку – підконтрольна інституція. Тому необхідно позбавити виконавчу владу у містах зі спеціальним статусом функцій з державного контролю у сфері благоустрою населених пунктів і передати їх до центрального органу виконавчої влади з питань житлово-комунального господарства [19].

Також вважаємо за необхідне додати, що до системи органів державного нагляду в сфері благоустрою територій населених пунктів можна віднести Державну екологічну інспекцію [33], яка виконує функції

державного нагляду відразу по багатьом сферам – охорони атмосферного повітря, захист водних ресурсів, захист тваринного господарства та рослинного світу, поводження з відходами та хімічними речовинами, охорони земель та надр, екологічної та радіаційної безпеки.

Національна поліція [52], суди [53], органи прокуратури [54], Держгеокадастр [55], Служба безпеки України [56], також виконують в межах наданих повноважень відповідні функції контролю, а також захисту інтересів держави або фізичних та юридичних осіб, в тому числі в сфері благоустрою територій населених пунктів, мають широкі повноваження як щодо притягнення винних осіб до адміністративної, кримінальної відповідальності, так і щодо примусового відновлення елементів благоустрою, сплати понесеної державою або територіальною громадою шкоди, повернення певних ресурсів або територій у власність громаді.

Самоврядний контроль у сфері благоустрою населених пунктів здійснюється сільськими, селищними, міськими радами та їх виконавчими органами.

Для здійснення контролю за станом благоустрою населених пунктів, виконанням Правил благоустрою території населеного пункту, в тому числі організації озеленення, охорони зелених насаджень і водойм, створення місць відпочинку громадян, утримання в належному стані закріплених за підприємствами, установами, організаціями територій, сільські, селищні, міські ради можуть утворювати інспекції з благоустрою населених пунктів.

Самоврядний контроль за станом благоустрою населених пунктів здійснюється шляхом:

- 1) проведення перевірок території;
- 2) розгляду звернень підприємств, установ, організацій та громадян;
- 3) участі в обговоренні проектів благоустрою територій населених пунктів, іншої технічної документації з питань благоустрою і внесення відповідних пропозицій на розгляд органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій;

4) подання позовів до суду про відшкодування шкоди, завданої об'єктам благоустрою внаслідок порушення законодавства з питань благоустрою населених пунктів, Правил благоустрою території населеного пункту [36].

Положення про інспекцію з благоустрою населених пунктів затверджується відповідною сільською, селищною або міською радою на підставі Типового положення, яке затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері житлово-комунального господарства.

Контролюючі органи в сфері благоустрою (інспекції з благоустрою) реалізують повноваження виконавчих органів в частині здійснення постійного самоврядного контролю за дотриманням законодавства України про благоустрій населених пунктів, Правил благоустрою, забезпечення чистоти, порядку та додержання тиші санітарно-природоохоронного та екологічного стану підприємствами, установами, організаціями всіх форм власності та громадянами шляхом проведення перевірок територій населених пунктів; сприяють розвитку та поліпшенню стану благоустрою; виконують функції профілактики запобігання правопорушень в сфері благоустрою; виявлення факти порушення законодавства у сфері благоустрою, санітарного, природоохоронного та екологічного стану; складання протоколи для притягнення винних до відповідальності у відповідності до статті 152 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Також до системи органів місцевого самоврядування, які прямо або опосередковано виконують функції контролю в сфері благоустрою, вважаємо за необхідне віднести такі:

1. Органи з охорони культурної спадщини (управління, відділи) [57]. Метою їх діяльності є забезпечення реалізації державної політики у сфері обліку, дослідження, консервації, музеєфікації, пристосування, реабілітації, ремонту, реставрації та охорони об'єктів культурної спадщини для їх

збереження, використання в суспільному житті та захисту традиційного характеру середовища на місцевому рівні.

Основними завданнями є:

- реалізація державної політики у сфері охорони об'єктів культурної спадщини;
- забезпечення виявлення об'єктів культурної спадщини, їх дослідження, збереження, охорона та використання у суспільному житті міста;
- контроль за дотриманням законодавства у сфері охорони культурної спадщини, використанням нерухомих пам'яток культурної спадщини, будівельних та інших норм і правил, що діють у сфері реставрації пам'яток, здійснення державного нагляду за використанням, ремонтом та реставрацією пам'яток культурної спадщини.

2. Районні адміністрації селищних, районних, міських рад, державні районні адміністрації [58; 45]. До їх повноважень відносяться такі питання, як підготовка пропозицій до програм, планів та проектів розвитку як міста в цілому, так і окремих територій чи об'єктів; організації контролю за станом благоустрою садових та гаражних кооперативів, автостоянок, зупинок громадського транспорту, місць відстію громадського транспорту, човнових причалів; благоустрою та озеленення території району; охорони зелених насаджень і водойм, створення місць відпочинку громадян; дотримання підприємствами усіх форм власності екологічних та санітарних правил; будівництва об'єктів комунального господарства та архітектури; недопущення самовільного встановлення споруд, що не пов'язані зі здійсненням підприємницької діяльності (гаражів, погребів тощо), вжиття заходів щодо їх знесення та звільнення земельної ділянки; організації роботи з ліквідації наслідків екологічних катастроф, стихійного лиха, епідемій, інших надзвичайних ситуацій.

3. Органи з питань розміщення реклами (відділи, робочі органи при управліннях) – підрозділи, відповідальні як за виявлення самовільно

розміщених рекламних конструкцій та подальших їх демонтаж, так і за організацію та контроль виконання норм Закону України «Про рекламу», регулювання відносини, пов'язаних з виробництвом, розповсюдженням та споживанням реклами на території України [48].

4. Органи місцевого самоврядування в сфері архітектури. Основним завданнями таких підрозділів є організація планування і забудови територій; забезпечення реалізації на території державної політики у сфері містобудування та архітектури; організація розробки та реалізація містобудівної документації та інвестиційних програм розвитку території міста; координація діяльності суб'єктів містобудування щодо забудови територій міста; визначення територій, вибір, вилучення (викуп) земель для містобудівних потреб; здійснення архітектурної діяльності; розміщення будівництва житлово-цивільних, виробничих та інших об'єктів, формування містобудівних ансамблів і ландшафтних комплексів, зон відпочинку та оздоровлення населення; організація в межах своїх повноважень архітектурно-художнього оформлення міського середовища для покращення естетичного вигляду громадських місць і міських об'єктів; організація створення соціальної, інженерної і транспортної інфраструктури території міста; створення та ведення містобудівного кадастру; проведення містобудівного моніторингу [49; 50].

5. Органи місцевого самоврядування в сфері житлово-комунального господарства (департаменти, управління, відділи, а також комунальні підприємства). Такі органи місцевого самоврядування реалізують повноваження виконавчих органів рад в галузі житлово-комунального господарства, координують діяльність комунальних підприємств, які входять до системи управління житлово-комунального господарства міста. Реалізують державну політику щодо комплексного розвитку житлово-комунального господарства у сфері водо- і тепlopостачання, водовідведення, експлуатації та ремонту житла, утримання прибудинкової території та інших послуг; проводять роботу по сприянню створення об'єднань співвласників

багатоквартирних будинків міста, їх асоціацій, надають консультативну та методичну допомогу об'єднанням співвласників багатоквартирних будинків, їх асоціацій з питань утримання і збереження житлового фонду [44; 35].

6. Органи місцевого самоврядування в сфері розвитку інфраструктури (департаменти, управління, відділи, а також комунальні підприємства). Такі підрозділи контролюють стан утримання об'єктів благоустрою, які є комунальною власністю міста, а саме: зелених насаджень; мереж зливної системи каналізації магістралей доріг; мереж зовнішнього освітлення, які є комунальною власністю міста; міських пляжів; міських фонтанів; утримання та благоустрій міських кладовищ; будівництвом нових, капремонт та реконструкцією діючих об'єктів комунального господарства; утриманням, якістю ремонту та будівництвом міських шляхів, обладнання їх пристроями регулювання дорожнього руху; утриманням, якістю ремонту та будівництвом мостових споруд [45].

7. Органи місцевого самоврядування у сфері будівництва (архітектурно-будівельна інспекція або департамент). Такі підрозділи надають документи на виконання підготовчих та будівельних робіт, на реєстрацію щодо об'єктів, що за класом наслідків (відповідальності) належать до об'єктів з незначними (СС1) та середніми (СС2) наслідками; приймають в експлуатацію закінчені будівництвом об'єкти; здійснюють державний архітектурно-будівельний контроль за дотриманням вимог законодавства України у сфері містобудівної діяльності, будівельних норм, стандартів і правил, положень містобудівної документації всіх рівнів, вихідних даних для проектування об'єктів містобудування, проектної документації; розглядають відповідно до законодавства України справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням вимог законодавства, будівельних норм, стандартів і правил під час будівництва, порушенням законодавства під час планування та забудови територій; розглядають відповідно до законодавства України справи про

правопорушення у сфері містобудівної діяльності із прийняттям відповідних рішень [34].

Громадський контроль у сфері благоустрою населених пунктів здійснюється громадськими інспекторами благоустрою населених пунктів згідно з положенням, яке затверджується спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері житлово-комунального господарства.

Громадські інспектори благоустрою населених пунктів:

1) беруть участь у проведенні спільно з працівниками органів державного контролю рейдів та перевірок додержання підприємствами, установами, організаціями та громадянами законодавства у сфері благоустрою населених пунктів;

2) проводять перевірки і складають протоколи про порушення законодавства у сфері благоустрою населених пунктів і подають їх органам державного контролю у цій сфері та правоохоронним органам для притягнення винних до відповідальності;

3) надають допомогу органам державного контролю у сфері благоустрою населених пунктів у діяльності щодо запобігання порушенням законодавства про благоустрій населених пунктів;

4) здійснюють інші повноваження відповідно до закону.

Результати громадського контролю за станом благоустрою територій підлягають оприлюдненню на зборах мешканців відповідної території та розгляду органами місцевого самоврядування в порядку, визначеному законодавством [47].

В якості висновку в даному підрозділі вважаємо за необхідне відзначити, що на даному етапі в Україні сформована доволі розвинена система контролю в сфері благоустрою територій населених пунктів, яка представляє собою широкий спектр суб'єктів контролю, як державного, так і самоврядного або громадського.

Проте, не дивлячись на це, в зв'язку з недоопрацьованістю нормативно-правової бази, а також неузгодженістю дій таких органів, сама система контролю на даному етапі є неефективною та потребує доопрацювання.

В місті Запоріжжі дана тема наразі є дуже актуальною, і саме інспекція з благоустрою Запорізької міської ради на даний час є в стадії ліквідації, а замість неї депутатами на сесії міської ради запропоновано створення нової структури – інспекції з благоустрою міста Запоріжжя, з більш широким набором функцій.

Основні відмінності полягають в тому, що нова інспекція з благоустрою буде поєднувати в собі як функції контролю в сфері благоустрою, так і функції контролю за правилами паркування транспортних засобів.

Майбутні інспектори з благоустрою будуть мати право складати адміністративні протоколи як за статтею 152 Кодексу України про адміністративні правопорушення - порушення державних стандартів, норм і правил в сфері благоустрою, так і за статтями 122 (ч.1, 3, 7) - порушення вимог дорожніх знаків та розмітки проїзної частини доріг, правил зупинки, стоянки, проїзду пішохідних переходів; порушення правил зупинок транспортних засобів загального користування; порушення правил руху і зупинки на смузї для маршрутних транспортних засобів, а так само порушення правил зупинки, стоянки, що створюють перешкоди дорожньому руху або загрозу безпеці руху; зупинки чи стоянки транспортних засобів на місцях, що позначені відповідними дорожніми знаками або дорожньою розміткою, на яких дозволено зупинку чи стоянку лише транспортних засобів, якими керують водії з інвалідністю або водії, які перевозять осіб з інвалідністю; зупинки чи стоянки транспортних засобів на місцях, що позначені відповідними дорожніми знаками та/або дорожньою розміткою, на яких дозволено зупинку чи стоянку лише транспортних засобів, оснащених електричними двигунами (одним чи декількома), а так само створення перешкод водіям транспортних засобів, оснащених електричними двигунами

(одним чи декількома), у зупинці або стоянці; статтею 152 – 1 - порушення правил паркування транспортних засобів та порушення правил обладнання майданчиків для платного паркування транспортних засобів.

В наступному підрозділі вважаємо за необхідне запропонувати принципи удосконалення системи притягнення правопорушників до відповідальності та відновлення елементів благоустрою, що надасть можливість більш оперативно реагувати контролюючим органам на факти правопорушень в сучасних реаліях, запропонуємо надання більш широких повноважень в сфері благоустрою саме органам місцевого самоврядування.

3.2. Удосконалення системи притягнення правопорушників до відповідальності та відновлення елементів благоустрою

Механізм притягнення до адміністративної відповідальності – це комплекс взаємозалежних заходів організаційного, управлінського характеру, що здійснюються посадовими особами органів державної влади, місцевого самоврядування та призначенні забезпечити притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності [9, с. 132].

Головним принципом дієвості механізму притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності є виважений та дієвий законодавчий інструментарій.

В Україні як ми вже згадували вище, що основним законодавчим інструментом притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності є Кодекс України про адміністративні правопорушення (далі - КУпАП), згідно якого відповідно до статті 255 посадові особи контролюючих органів за порушення вимог законодавства в сфері благоустрою мають право складати адміністративні протоколи в тому числі за статтею 152 (порушення законодавства в сфері благоустрою), які розглядаються адміністративними комісіями.

Відповідно до статті 254 КУпАП, про вчинення адміністративного правопорушення складається протокол уповноваженими на те посадовою особою або представником громадської організації чи органу громадської самодіяльності.

Протокол про адміністративне правопорушення, у разі його оформлення, складається не пізніше двадцяти чотирьох годин з моменту виявлення особи, яка вчинила правопорушення, у двох примірниках, один із яких під розписку вручається особі, яка притягається до адміністративної відповідальності.

Згідно статті 257 протокол надсилається органу (посадовій особі), уповноваженому розглядати справу про адміністративне правопорушення.

Адміністративні комісії при виконавчих органах міських рад розглядають справи про адміністративні правопорушення, передбачені статтями 45, 46, 92, 99, 103-1, 103-2, 104, 104-1, статтею 136 (за вчинення порушень на автомобільному транспорті), статтями 138, 141, 142, 149-152, частиною першою статті 154, статтями 155, 155-2, частиною другою статті 156, частинами першою - четвертою статті 156-1, статтями 156-2, 159, частиною першою статті 163-17, статтею 175-1 (за порушення, вчинені у місцях, заборонених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради), статтею 179, статтею 180 (крім справ щодо батьків неповнолітніх або осіб, які їх замінюють), частиною четвертою статті 181, статтею 181-1, частиною першою статті 182, статтями 183, 185-12, 186, 189, 189-1, 212-1 цього Кодексу.

Адміністративні комісії при виконавчих органах сільських, селищних рад розглядають справи про адміністративні правопорушення, передбачені статтею 92, статтею 99 (коли правопорушення вчинено громадянином), статтями 103-1, 103-2, 104, статтею 136 (за вчинення порушень на автомобільному транспорті), статтями 141, 142, 150-152, статтями, 155, 155-2, частиною другою статті 156, частинами першою - четвертою статті 156-1, статтями 156-2, 159, частиною першою статті 163-17, статтею 175-1 (за

порушення, вчинені у місцях, заборонених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради), статтею 179, статтею 180 (крім справ щодо батьків неповнолітніх або осіб, які їх замінюють), частиною четвертою статті 181, частиною першою статті 182, статтями 183, 186, 212-1 цього Кодексу.

Статтею 256 КУпАП визначено зміст протоколу про адміністративне правопорушення.

Так, у протоколі про адміністративне правопорушення зазначаються: дата і місце його складення, посада, прізвище, ім'я, по батькові особи, яка склала протокол; відомості про особу, яка притягається до адміністративної відповідальності (у разі її виявлення); місце, час вчинення і суть адміністративного правопорушення; нормативний акт, який передбачає відповідальність за дане правопорушення; прізвища, адреси свідків і потерпілих, прізвище викривача (за його письмовою згодою), якщо вони є; пояснення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності; інші відомості, необхідні для вирішення справи. Якщо правопорушенням заподіяно матеріальну шкоду, про це також зазначається в протоколі.

Протокол підписується особою, яка його склала, і особою, яка притягається до адміністративної відповідальності; при наявності свідків і потерпілих протокол може бути підписано також і цими особами.

У разі відмови особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, від підписання протоколу, в ньому робиться запис про це. Особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, має право подати пояснення і зауваження щодо змісту протоколу, які додаються до протоколу, а також викласти мотиви свого відмовлення від його підписання.

При складенні протоколу особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, роз'яснюються його права і обов'язки, передбачені статтею 268 цього Кодексу, про що робиться відмітка у протоколі.

Важливим моментом є наявність в контролюючих органів доказової бази, яка дає можливість адміністративній комісії всебічно розглянути матеріали справи про адміністративні правопорушення.

Статтею 251 КУпАП встановлено, що доказами в справі про адміністративне правопорушення, є будь-які фактичні дані, на основі яких у визначеному законом порядку орган (посадова особа) встановлює наявність чи відсутність адміністративного правопорушення, винність даної особи в його вчиненні та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. Ці дані встановлюються протоколом про адміністративне правопорушення, поясненнями особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілих, свідків, висновком експерта, речовими доказами, показаннями технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, у тому числі тими, що використовуються особою, яка притягається до адміністративної відповідальності, або свідками, а також працюючими в автоматичному режимі, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, у тому числі тими, що використовуються особою, яка притягається до адміністративної відповідальності, або свідками, а також працюючими в автоматичному режимі або в режимі фотозйомки (відеозапису), які використовуються при нагляді за виконанням правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, безпеки на автомобільному транспорті та паркування транспортних засобів, актом огляду та тимчасового затримання транспортного засобу, протоколом про вилучення речей і документів, а також іншими документами.

Обов'язок щодо збирання доказів покладається на осіб, уповноважених на складання протоколів про адміністративні правопорушення, визначених статтею 255 цього Кодексу.

Цікавим для подальшого аналізу є стаття 247 КУпАП, а саме обставини, що виключають провадження в справі про адміністративне правопорушення.

Провадження в справі про адміністративне правопорушення не може бути розпочато, а розпочате підлягає закриттю за таких обставин:

- 1) відсутність події і складу адміністративного правопорушення;

- 2) недосягнення особою на момент вчинення адміністративного правопорушення шістнадцятирічного віку;
- 3) неосудність особи, яка вчинила протиправну дію чи бездіяльність;
- 4) вчинення дії особою в стані крайньої необхідності або необхідної оборони;
- 5) видання акта амністії, якщо він усуває застосування адміністративного стягнення;
- 6) скасування акта, який встановлює адміністративну відповідальність;
- 7) закінчення на момент розгляду справи про адміністративне правопорушення строків, передбачених статтею 38 цього Кодексу;
- 8) наявність по тому самому факту щодо особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, постанови компетентного органу (посадової особи) про накладення адміністративного стягнення, або нескасованої постанови про закриття справи про адміністративне правопорушення, а також повідомлення про підозру особі у кримінальному провадженні по даному факту;
- 9) смерть особи, щодо якої було розпочато провадження в справі [21].

Аналізуючи вищевикладені норми законодавства, констатуємо той факт, що в правопорушника є велика кількість способів уникнення адміністративної відповідальності, користуючись певними прогалинами у законодавстві. Далі ми запропонуємо основні принципи удосконалення системи контролю в сфері благоустрою, та чинного законодавства.

По-перше слід відзначити, якщо вина особи у вчиненні адміністративного правопорушення за ст. 152 Кодексу України про адміністративні правопорушення не доказана остаточно, зазначеним Кодексом не дається право посадовим особам, уповноваженим складати протоколи про адміністративні правопорушення, або судам достатніх правових механізмів для встановлення всіх обставин та фактів і доказів у справі.

Таким чином законом не визначений чіткий та зрозумілий процес збирання доказів в адміністративній справі. Зазначений Кодекс детально не регламентує, як саме опитувати свідків, як їх встановлювати, якщо їхні дані невідомі (знову таки, посадові особи якого підрозділу мають виконувати дані заходи). Не визначений порядок витребування у тих чи інших організацій необхідних даних, які необхідні для встановлення справжньої ситуації щодо порушення законодавства у сфері благоустрою населених пунктів.

Як ми вже зазначали вище, статтею 251 Кодексу України про адміністративні правопорушення описаний широкий перелік можливих доказів адміністративного правопорушення, але при цьому чітко не визначено, які із цих доказів можуть бути вирішальним та суттєвими під час з'ясування вини особи саме в порушенні законодавства у сфері благоустрою населених пунктів. Як приклад, статтею 251 Кодексу України про адміністративні правопорушення включено в перелік доказів висновки експертизи, однак зазначений Кодекс не роз'яснює, хто саме і яким чином проводить цю експертизу та її призначає, не визначені процесуальні документи якими це оформляється, які повноваження, а також права та обов'язки мають дані експерти.

Через це експертизи в даних категоріях справ призначаються дуже рідко. При цьому проблема ще і полягає в коротких термінах адміністративного стягнення, що передбачені статтею 38 Кодексу України про адміністративні правопорушення, а саме: за два місяці далеко не завжди вдається зібрати необхідні докази, особливо якщо необхідно провести експертизу, яка займає більш тривалий термін.

По-друге, Кодексом України про адміністративні правопорушення визначена адміністративна відповідальність безпосередньо за саме правопорушення, при цьому відповідальність за невиконання та невжиття заходів з усунення правопорушення даним Кодексом не передбачена.

Розглянемо дану проблему та спосіб її вирішення більш детально. Враховуючи досвід роботи в Інспекції з благоустрою Запорізької міської

ради, в якості прикладу запропонуємо доволі розповсюджену ситуацію щодо встановлення факту порушення правил благоустрою щодо улаштування сміттєзвалища.

За дане правопорушення як ми вже знаємо, передбачається адміністративне стягнення на фізичних осіб від 20 до 80 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (340-1360 грн) та на юридичних осіб від 50 до 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (від 850 до 1700 грн). Припустимо ситуацію, що відповідальну особу встановлено, на неї складено відповідний протокол за статтею 152 Кодексу України про адміністративні правопорушення, та співробітниками Інспекції з благоустрою або Національної поліції надано припис або вимога щодо усунення зазначеного правопорушення винною особою.

Штраф за даним протоколом фізична або юридична особа сплатила або добровільно, або через 2 тижні після прийняття постанови, здійснено стягнення Державною виконавчою службою в примусовому порядку. І на цьому етапі виникає проблемна ситуація. Припис або вимога, яким зазначено необхідність приведення території населеного пункту шляхом ліквідації утвореного сміттєзвалища, не є обов'язковими для виконання, за їх невиконання не передбачена адміністративна відповідальність.

Таким чином, питання виконання заходів з усунення правопорушення, в даному випадку стихійного сміттєзвалища, покладається на плечі органів місцевого самоврядування, а саме на комісію з питання поводження з безхазяйними відходами при районних адміністраціях. Дані роботи проводяться за кошти місцевого бюджету, при цьому замість виконання даних заходів замість самого правопорушника, дані кошти могли бути направлені на інші більш значущі напрямки, наприклад медицина, освіта, оновлення об'єктів благоустрою та інфраструктури, транспортне забезпечення.

Статтями 188-1 – 188-57 визначена відповідальність винних осіб в різних сферах: транспорт, контроль та охорона земель, невиконання вимог

судів, вимог в сфері запобігання корупції, в сфері захисту персональних даних, в сфері господарської діяльності, енергетики та комунікаційних послуг, фінансового моніторингу, охорони культурної спадщини, фондового ринку та цінних паперів, вимог Національної поліції, державним санітарних інспекторів, страхового фонду, рахункової палати, експортного контролю, морського та річного транспорту, державного виконавця, санітарно-епідеміологічної служби, лікарських засобів, охорони природних ресурсів та радіаційної безпеки та інші.

Виходячи з вищевикладеного, пропонується внести зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення шляхом доповнення статтею 188-58 – невиконання законних вимог та приписів державних органів, органів місцевого самоврядування та громадського контролю в сфері благоустрою, та передбачити адміністративну відповідальність фізичних та юридичних осіб у розмірі збитків, понесених на залучення техніки та фахівців, ліквідацію та усунення порушення законодавства в сфері благоустрою. Понесені збитки визначаються комісією при органу, який здійснював виконання заходів з ліквідації правопорушення та приведення території населеного пункту до належного, первісного стану.

По-третє, пропонуються зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення в частині збільшення штрафних санкцій за статтею 152. Річ в тому, що останні зміни щодо збільшення штрафних санкцій були застосовані більш ніж 10 років тому, і були актуальні на той час, та більше не переглядались, при цьому ті ж штрафні санкції за порушення Правил дорожнього руху переглядаються на постійній основі.

В сучасних реаліях штрафи за порушення правил благоустрою територій населених пунктів втратив свій вплив на порушників, та доволі часто логікою самих порушників є усвідомлене вчинення правопорушення та сплата штрафу, ніж невчинення правопорушення, чи оформлення дозвільної документації на певний вид робіт з благоустрою (як приклад, не оформлення Дозволу на порушення благоустрою на проведення земляних, монтажних або

ремонтних робіт, та як результат, самовільне проведення даних робіт без дозвільної документації).

Для вирішення даного питання та відновлення актуальності та впливу на правопорушників штрафних санкцій згідно статті 152 КУпАП, пропонується їх збільшення в 10 раз, тобто замість штрафів на фізичних осіб від 340-1360 грн пропонується штраф від 3400-13600 грн, та на юридичних осіб замість штрафів від 850-1700 грн пропонуються збільшення штрафів від 8500-17000 грн.

По-четверте, іноземці і особи без громадянства, які перебувають на території України, підлягають адміністративній відповідальності на загальних підставах з громадянами України. Відповідно до статті 16 Кодексу України про адміністративні правопорушення питання про відповідальність за адміністративні правопорушення, вчинені на території України іноземцями, які згідно з чинними законами та міжнародними договорами України користуються імунітетом від адміністративної юрисдикції України, вирішуються дипломатичним шляхом.

Дана норма є також застарілою, і суперечить принципам рівності, в даному випадку ставлячи вище громадян інших держав, або осіб без громадянства над громадянами України.

Таким чином, пропонується внести зміни та доповнення до статті 16 Кодексу України про адміністративні правопорушення, тим самим визначивши рівність всіх перед Законом, в тому числі щодо адміністративної відповідальності осіб без громадянства та осіб, що є громадянами інших держав, на рівні з громадянами України.

По-п'яте, пропонується закріпити в Законі України «Про благоустрій населених пунктів» більш широкі повноваження для Інспекцій з благоустрою, які були би не тільки контролюючим органом в сфері благоустрою, і й мали повноваження для погодження проектів комплексного благоустрою територій. Це дало би змогу створити єдиний сильний орган за аналогом Національної поліції, поєднавши дозвільні та контролюючі функції.

По-шосте, вважаємо за необхідне внести зміни та доповнення до статті 276 Кодексу України про адміністративні правопорушення, яка передбачає розгляд адміністративними комісіями або виконавчими органами сільських, селищних, міських рад справ про адміністративні правопорушення за місцем проживання порушника. На нашу думку, такі справи мають розглядатися в населеному пункті, де скоєно правопорушення. Це дасть змогу як поповнити бюджет того населеного пункту, де було скоєне адміністративне правопорушення, так і удосконалити механізми розгляду справ саме тими органами, на території яких було скоєно адміністративне правопорушення у сфері благоустрою населених пунктів.

По-сьоме, вважаємо за необхідне внести зміни до системи надання дозволу на порушення об'єкта благоустрою. Наразі дане питання регламентується Постановою Кабінету Міністрів України від 30.10.2013 № 870 «Про затвердження Типового порядку видачі дозволів на порушення об'єктів благоустрою або відмови в їх видачі, переоформлення, видачі дублікатів, анулювання дозволів».

Згідно до пункту 4 Постанови, Дозвіл видається виконавчим органом сільської, селищної, міської ради за місцем проведення робіт на підставі письмової заяви, що подається відповідною юридичною особою чи фізичною особою - підприємцем (або їх уповноваженим представником), за формою згідно з додатком 1.

Для отримання дозволу подається заява юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців, що здійснюють порушення об'єктів благоустрою, пов'язане з проведенням земляних та/або ремонтних робіт.

Для переоформлення, анулювання або видачі дублікату дозволу подаються заява та дозвіл або його дублікат (крім випадку видачі дублікату у зв'язку з втратою).

Зазначений перелік документів є вичерпним.

Існує реальна проблема в тому, що окрім заяви на розгляд виконавчого органу не надаються більше жодні документи, що унеможлиблює встановити

на місцевості точну локацію проведення робіт з благоустрою та його параметри, площу; встановити наявність інженерних мереж та комунікацій.

Через це пропонується внести зміни до Постанови, де чітко прописати весь необхідний пакет документів для отримання дозволу на порушення об'єкта благоустрою, що буде включати наявність карти М-500 для з'ясування наявності та місця розташування інженерних мереж та комунікацій; прописати погодження з балансоутримувачами відповідних мереж; відповідальність та строки відновлення елементів благоустрою; процедуру включення на баланс органів місцевого самоврядування нових об'єктів благоустрою.

Як висновок вважаємо зазначити, що не дивлячись на сталий та існуючий в Україні механізм притягнення правопорушників до адміністративної відповідальності, він є далеко не досконалим, та має в собі багато протиріч та недопрацювань, що дають змогу правопорушнику уникнути відповідальності.

В розділі ми запропонували 7 основних принципів удосконалення системи притягнення правопорушників до відповідальності та відновлення елементів благоустрою, що на нашу думку дасть не тільки поштовх для розвитку законодавства в сфері благоустрою та в суміжних сферах, а і призведе до покращення привабливості населених пунктів в цілому.

Також вважаємо за доцільне запропонувати розроблення Методики щодо притягнення до адміністративної відповідальності про порушення законодавства у сфері благоустрою населених пунктів, яка має включати зразки форм протоколів та постанов по справі про адміністративне правопорушення, рекомендації із збирання доказів, а також у розробленні та затвердженні комплексу заходів щодо запобігання адміністративним правопорушенням у сфері благоустрою населених пунктів.

Також важливими є зміни в частині застосування єдиних визначень у цій сфері та встановлення однакових за розміром штрафних санкцій, які будуть постійно оновлюватись та не втрачати своєї актуальності та впливу на

порушників. Враховуючи досвід розвинутих європейських країн, слід враховувати розмір середньої заробітної плати та встановлювати високий розмір штрафів, який би попереджав порушення, адже інформаційна та роз'яснювальна робота, а також більш сувора система штрафів буде спонукати громадян замислюватись перед тим як вчинити правопорушення, а також намагатись діяти в законному полі.

Також потребують спрощення існуючі методики встановлення компенсаційної (відновної) вартості на об'єктах благоустрою, яка буде включати перш за все понесені збитки на персонал та фахівців, техніку, інші витрачені ресурси для відновлення об'єктів благоустрою.

3.3. Інноваційні напрями публічно-управлінських механізмів розвитку системи благоустрою населених пунктів

З попередніх розділів зрозуміло, що державне регулювання в сфері благоустрою має вирішити такі нагальні питання та проблеми:

- створення системи правових, організаційних, управлінських, фінансових та інформаційних механізмів, які сприяли би позитивним змінам в сфері благоустрою територій населених пунктів, належного санітарного, екологічного територій;

- вдосконалення та покращення стану благоустрою територій населених пунктів, забезпечення благополуччя населення, створення високого рівня розвитку інфраструктури для якісної життєдіяльності населення;

- забезпечення постійного функціонування об'єктів благоустрою, належного технічного їх стану, вчасного виконання заходів з реконструкції та ремонту;

- запровадження нового досвіду та підходів в сфері благоустрою територій населених пунктів;

- підвищення туристичної привабливості територій населених пунктів; впровадження сучасних архітектурних, просторових рішень, які поліпшують якість життя;

- створення ефективної системи поводження з побутовими та будівельними відходами, створення сучасних сміттєпереробних підприємств, враховуючи європейський досвід.

Також сучасні виклики формують нові напрями державного регулювання сфери благоустрою населених пунктів, які базуються на основі:

- виконання міждержавних зобов'язань;
- ефективного використання наукового, ресурсного потенціалу;
- збалансування загальнодержавних, регіональних і місцевих інтересів в даній сфері;

- залучення громадськості та бізнесу, які готові брати участь в реалізації проектів з благоустрою.

Відтак ми вважаємо, що перспективними напрямами державного регулювання сфери благоустрою населених пунктів в Україні є наступні:

1. Запровадження принципів сталого розвитку в сфері благоустрою населених пунктів, зокрема з метою імплементації “Конвенцій Ріо”. Постійний розвиток сфери благоустрою має базуватись на імплементації законодавства до вимог трьох глобальних конвенцій “Конвенцій Ріо”, які були започатковані ще в 1992 р. в Ріо-де-Жанейро під час проведення Конференції Організації Об'єднаних Націй з навколишнього середовища і розвитку: а) Конвенції про боротьбу з опустелюванням у тих країнах, що потерпають від серйозної посухи та/або опустелювання [22], яка має на меті недопущення посух в тих регіонах, які справді потерпають від даною проблеми; б) Конвенції про охорону біологічного різноманіття [23], яка ставить мету зберегти та відновити біологічне різноманіття, його стале використання, в тому числі і шляхом справедливого розподілу отриманих від цього досягнень та економічних ресурсів;

в) Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату [64], що має на меті стабілізацію концентрації в атмосфері парникових газів на такому рівні, що не допустить зміни в кліматі.

Україна підписала всі 3 конвенції, метою чого є глобальне партнерство та досягнення відновлення екологічної системи та перехід економіки з метою її збалансованого розвитку.

Ми пропонуємо поступово впроваджувати вимоги вищезгаданих Конвенцій в нашій країні, але на жаль на даний час цьому питанню у сфері благоустрою населених пунктів приділяється мало уваги, а нормативні та законодавчі акти в повній мірі не забезпечують адаптацію положень «Конвенцій Ріо».

Українська законодавча база у сфері благоустрою населених пунктів в цілому містить принципи і норми щодо охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів, однак не визначає вимоги щодо формування та реалізації державної політики на засадах збалансованого розвитку, а деякі підзаконні акти досі не затверджені, що не забезпечує виконання «Конвенцій Ріо».

Виконавчі органи в цілому не використовують та не посилаються на викладені у Конвенції принципи. Відсутня належна політична підтримка, координація всіх державних та самоврядних інституцій, та в цілому відсутні належні технічні, адміністративні, ресурсні умови для імплементації норм Конвенції в державну політику України.

2. Елементи та об'єкти благоустрою в Україні не передбачені для різних категорій та верств населення. На практиці в Україні державні будівельні норми не дуже чітко визначають вимоги щодо кількісних характеристик об'єктів благоустрою для різних верств населення.

Перегляду потребує державна політика в сфері благоустрою в цілому, з урахуванням вимог та потреб сучасності. Об'єкти благоустрою повинні облаштовуватись за різними віковими категоріями: дошкільнята, діти молодшого шкільного віку, підлітки, дорослі, пенсіонери. Даний принцип

цікаво застосовувати наприклад у парках та скверах, де можливо зробити місця для відпочинку як для людей похилого віку, так і місця для дітей для активного проведення досугу. Також цікавим є досвід застосування різноманітних малих архітектурних форм – бесідок, пергол, а також технологічність, яка відповідає вимогам сучасності – наявність вай фай в МАФах, елементів освітлення на сонячних батареях, розетки для телефонів.

3. Дуже важливим та актуальним є питання доступності об'єктів та елементів благоустрою для людей з особливими потребами. В даний час в Україні таких людей налічується близько 2.7 мільйонів (згідно даних на 01 січня 2020 року Міністерства соціальної політики України) [68]. Важливим є вільний доступ до об'єктів благоустрою для людей з функціональними обмеженнями організму, внаслідок захворювань або травм. Такі люди завжди потребують уваги та особливого ставлення та догляду. Об'єкти та елементи благоустрою відіграють важливу роль у житті людей з інвалідністю, особливо їх пересуванні, діяльності та відпочинку.

Тому наявність пандусів в житлових будинках, біля магазинів, аптек, в паркових зонах та місцях відпочинку, є необхідною та невід'ємною складовою для забезпечення належних умов та високого рівня доступу до благ цивілізації людей з особливими потребами [11].

4. Важливою складовою є покращення вимог до якості елементів благоустрою, що визначається у використанні більш дорогих матеріалів при оформленні таких елементів, як результат вони прослужать більш тривалий термін. Але при реалізації даного принципу слід враховувати питання обмеженості фінансових ресурсів при реалізації того чи іншого проекту благоустрою, що в наших реаліях зустрічається доволі часто.

5. Важливим напрямом є захист елементів благоустрою від вандалізму, руйнації та використання не за призначенням. Швидких вихід з ладу елементів та об'єктів благоустрою призводить до нових непередбачуваних витрат, або взагалі залишає дані об'єкти в такому стані та непридатними до подальшого використання, чекаючи нового фінансування та заміни.

Необхідним є внесення змін до державних будівельних норм, які є по багатьом напрямом застарілими. В даних нормах необхідно прописати технічні вимоги щодо тих елементів благоустрою, які за статистикою найбільше потерпають від дій вандалів, а саме: урни, лави, вуличне освітлення, зелені насадження, каналізаційні люки, контейнери для сміття, меморіальні споруди та комплекси, пам'ятники.

6. Виховання принципів патріотизму та поваги до того, що робить для громадянина держава, в тому числі це стосується і сфери благоустрою. Використання національної символіки, прапора та гербу, гербів міст на елементах благоустрою, національних орнаментів, ці принципи повинні також бути закріплені в діючому законодавстві. Цікавим є досвід застосування муралів, якими закрашують вуличні графіті, а також визначення певних місць для нанесення різноманітних малюнків графіті на певну тематику.

7. Використання соціологічних досліджень, голосування за певні проекти в сфері благоустрою, які пропонує влада або громадські організації. Дуже часто ті проекти, що планує влада, та ті на реалізацію яких чекає населення, не співпадають.

Завдяки цьому можливо вивчити думку населення щодо проведення певної реконструкції, облаштування об'єкта благоустрою не за думкою або волею держслужбовців, а спираючись на побажання більшості населення.

8. Використання програми перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців в сфері благоустрою. Це надасть можливість одержання фахівцями компетентності щодо загальних аспектів благоустрою населених пунктів; розроблення і вжиття ефективних і комплексних заходів щодо утримання територій населених пунктів у належному стані, їх санітарного очищення, збереження об'єктів загального користування, а також природних ландшафтів, інших природних комплексів і об'єктів; організація належного утримання та раціонального використання територій, будівель, інженерних споруд та об'єктів рекреаційного, природоохоронного, оздоровчого,

історико-культурного та іншого призначення; створення умов для реалізації прав суб'єктами у сфері благоустрою населених пунктів тощо.

Існуючи в Україні спеціальності не в повною мірою задовольняють потреби у фахівцях, в тому числі в сфері благоустрою. Підготовка повинна здійснюватися комплексно, забезпечуючи наявність у спеціаліста знань та кваліфікації у сфері житлово-комунального господарства, освітлення територій, озеленення, інженерного захисту, вулично-шляхової мережі.

Наразі з розвитком процесів утворення об'єднань співвласників багатоквартирних будинків, у зв'язку з прийняттям Закону України «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку» [59], багатьма закладами освіти розпочата підготовка фахівців за спеціальністю «Управитель будинками».

Саме тому актуальними є питання перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців у сфері благоустрою населених пунктів. У тематичний матеріал програми перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців у сфері благоустрою населених пунктів доцільно включити такі питання: законодавство в сфері; стан об'єктів благоустрою; конкурсний відбір підприємств з утримання об'єктів благоустрою; правила благоустрою території населених пунктів; проведення ремонту та утримання об'єктів благоустрою; визначення відновної вартості об'єктів благоустрою; контроль у сфері благоустрою; відповідальність за порушення законодавства в сфері благоустрою.

Базовими принципами стосовно Програми перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців у сфері благоустрою населених пунктів є: одержання фахівцями компетентності щодо загальних аспектів благоустрою населених пунктів; розроблення і вжиття ефективних і комплексних заходів щодо утримання територій населених пунктів у належному стані, їх санітарного очищення, збереження об'єктів загального користування, а також природних ландшафтів, інших природних комплексів і об'єктів; організація належного утримання та раціонального використання територій, будівель,

інженерних споруд та об'єктів рекреаційного, природоохоронного, оздоровчого, історико-культурного та іншого призначення; створення умов для реалізації прав суб'єктами у сфері благоустрою населених пунктів тощо.

9. Посилення свідомості населення у сфері благоустрою населених пунктів. Завдяки переконанню та навіюванню, інформаційному та психологічному впливу можливо проводити з населенням роз'яснювальну роботу, яка вирішить такі важливі питання як роздільне збирання сміття, недопущення самовільного розміщення об'єктів, недопущення захаращення територій населених пунктів та улаштування сміттєзвалищ, дбайливе використання природних ресурсів, недопущення спалення листя та їх компостування, збереження зелених зон та зелених насаджень та недопущення їх вирубки, паркування на них автомобілів. Така інформаційна та роз'яснювальна робота повинна проводитись не тільки з дорослим населенням, але і з дітьми у школах, з самого дитинства необхідно привчати поважати природу та свій населений пункт.

10. Проведення за підтримки адміністрації населеного пункту або громадських організацій, меценатів конкурсів та свят, присвячених благоустрою: кращий двір, кращий навчальний заклад, кращий заклад побутового обслуговування населення, кращий дитячий або спортивний чи ігровий майданчик.

Переможці таких конкурсів отримують винагороду в якості фінансування на подальший розвиток благоустрою. Користь такої політики полягає у великій кількості учасників, які виконують певний вид робіт в межах району, селища, міста, таким чином відбувається комплексний підхід для вирішення проблемної ситуації.

11. Останнім часом інноваційним напрямом є відхід від агресивної середі мегаполісів та великих міст, та запровадження при проектуванні будівель та споруд паркових зон та зелених територій біля житлових будинків або офісних приміщень. Даний підхід сприяє появі привабливих та

комфортних місць для відпочинку, а це в свою чергу приваблює і мешканців, і інвесторів.

12. Індивідуальність та ідентичність місця. Ще одна сучасна тенденція, яка дає можливість вирізняти будівлі, споруди, елементи благоустрою один перед одним, не дає відчуття одноманітності та суму. Застосування колон, елементів з дерева, кованих урн та лав, декоративних фонтанів та вуличного освітлення, нові та цікаві архітектурні рішення при будівництві – всі ці прийоми можна застосовувати і в Україні, переймаючи досвід різних країн світу. Індивідуальність та ідентичність місць формують туристичну привабливість та притягають нових відвідувачів.

Як висновок даного підрозділу ми хочемо зазначити, що в перспективі в Україні існує величезний потенціал для розвитку сфери благоустрою на основі використання як місцевого, так і міжнародного досвіду.

Як ми вже бачимо на практиці, населені пункти України поступово все більше уваги звертають на важливість сфери благоустрою, втілюють в життя цікаві інфраструктурні рішення та проекти.

Для цього необхідно системно підійти до реформування як законодавства в сфері благоустрою, так і державних та самоврядних інституцій. Таким чином, таке реформування суттєво торкнеться і суміжних зі сферою благоустрою напрямків: будівництво, сфера житлово-комунального господарства, ландшафтний дизайн.

ВИСНОВКИ

В нашій роботі ми спробували дослідити, вивчити та запропонувати шляхи вдосконалення такої важливої та всеосяжної системи державного управління як сфера благоустрою територій населених пунктів. Дослідили її становлення ще з епохи давніх часів, та поступовий розвиток до того стану, в якому вона перебуває у сьогоденні. Основна мета благоустрою в цілому – формування комфортних, сприятливих умов для життєдіяльності людей у певному населеному пункті.

Основними висновками, до яких ми прийшли в ході дослідження, є наступні:

1. Розвиток сфери благоустрою неухильно йде поруч з розвитком самого людства та цивілізації. З розвитком потреб людства відповідно й ростуть потреби в комфорті, високому рівні оточуючого середовища, задоволення потреб різних верств та вікових категорій населення.

2. Сфера благоустрою з одного боку є лише одним з напрямів державної політики в цілому, проте вона прямо або опосередковано впливає та взаємодіє з такими важливими сферами як капітальне будівництво, сфера житлово-комунального господарства, правоохоронна сфера, організаційна, фінансова, та економічна. Сфера благоустрою включає в себе цілий перелік підсистем: вулично-шляхове освітлення, поводження з відходами, охорона навколишнього природного середовища, озеленення, облаштування та розміщення малих архітектурних форм. Тобто, можна сказати, що, в цілому, з благоустроєм кожен мешканець певної країни світу, в тому числі й України, стикається кожен день, як з певними проблемами, так і зі здобутками.

3. В ході роботи ми встановили, що державне регулювання в сфері благоустрою встановлює певні норми, правила, важелі впливу та систему стримань та противаг. Ця система функціонує як на загальнодержавному, так і на регіональному та місцевому рівні, як завдяки реалізації програм з благоустрою територій населених пунктів та розвитку інфраструктурних

об'єктів та елементів благоустрою, так і завдяки функціонуванню контролюючих органів.

4. З'ясовано, що сфера благоустрою має велику кількість проблем, які необхідно вирішувати комплексно та системно, тому що на даному етапі в Україні проблеми благоустрою вирішуються «в ручному режимі», точно і тоді, коли вже існує певна критична або аварійна ситуація.

Це стосується таких проблем як незадовільний стан внутрішньоквартальних доріг та доріг загального користування, проблеми улаштування та ліквідації звалищ відходів, їх роздільного збирання та утилізації, проблеми застарілості та зношеності комунікацій та мереж (водопостачання, водовідведення, теплові та електричні мережі), проблеми благоустрою кладовищ, їх переповненості на необхідності влаштування нових місць поховань, проблеми незначної кількості паркувальних місць, що відповідно спричиняє перезавантаженості вулиць та збільшенню аварійних ситуацій, проблеми стихійної торгівлі, що в результаті стосується й напрямку роботи з контролю над санітарно-епідеміологічним станом.

На нашу думку, необхідно на загальнодержавному рівні змінювати підходи комплексного благоустрою з урахуванням вимог та норм у сфері житлово-комунального господарства, завдяки розробці загальнодержавних рекомендацій та загальних норм в сфері благоустрою, які б не суперечили одна одній, а також об'єднанню ресурсів як на державному, так і місцевому рівні та на рівні громад.

5. Вивчили та проаналізували європейський довід у сфері благоустрою. Головною відмінністю від України є повна децентралізація у прийнятті управлінських рішень, конкуренція ринку та міжвідомча співпраця багатьох підрозділів, розвинена система оподаткування та фінансового контролю, активна участь недержавних інституцій у процесах прийняття рішень та у проектуванні об'єктів благоустрою, інфраструктури та будівництва.

Для України важливо запозичити такий досвід, в першу чергу враховуючи розпочаті кроки по децентралізації, не зупинятись на

досягнутому і далі продовжувати наділяти більшими управлінськими правами регіони. Важливим та цікавим досвідом є організація конкурсних змагань, які в комплексі дають значний поштовх розвитку сфери благоустрою.

6. Визначено необхідність запровадження сучасних технологій та підходів до прийняття рішень у сфері державного управління та в сфері благоустрою в цілому, що в результаті запобігає таким негативним проявам як корупція, марнотратство та нецільове використання бюджетних коштів, використання завищених тарифів на товари та послуги.

7. В ході опрацювання матеріалу визначено, що в Україні існує велика кількість програм з благоустрою, але всі вони є незавершеними та виконуються частково, фрагментовано. Відсутня єдина система комплексного програмного забезпечення та відстеження результативності прийняття тих чи інших управлінських рішень. З метою зосередження ресурсів та зниження витрат пропонуємо розробити та затвердити комплексну цільову програму на державному рівні, яка буде включати етапи принципи та етапи розвитку благоустрою в різних містах та селищах України.

8. В ході дослідження виявлені численні недоліки в функціонуванні механізму притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності, що полягає в недосконалості процедури збору доказової бази та проведення експертизи, всебічного та повного розгляду справ адміністративними комісіями, невеликі суми штрафних санкцій порівняно з нанесеною шкодою довкіллю та місцевим бюджетам на усунення порушень, відсутність правових механізмів надання приписів або законних вимог на усунення правопорушень. Нами запропоновано внесення змін та доповнень до Кодексу України про адміністративні правопорушення, а саме до статей 251 та 255 (Докази), 152 (порушення норм, стандартів і правил в сфері благоустрою), 276 (адміністративні комісії), додати статтю 188-58. Звісно запропоновані норми законодавства зроблять більш суворішим покарання винних осіб, але

при цьому таке покарання може спрацювати на випередження та профілактику вчинення адміністративного правопорушення.

9. Запропоновано надавати більше можливостей недержавним інституціям проводити роботи з благоустрою, при цьому пропонуємо пропрацювати зрозумілий та чіткий механізм як для контролюючих органів, так і для суб'єктів господарювання щодо надання дозволів на порушення об'єктів благоустрою відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 30.10.2013 № 870, додавши відповідні зміни та доповнення, зазначені у нашій роботі.

10. Перспективними напрямками державного регулювання в сфері благоустрою визначені такі: впровадження «Конвенцій Ріо»; реалізація та запровадження організації та улаштування елементів та об'єктів благоустрою для всіх верств населення; доступність елементів благоустрою для людей з особливими потребами через внесення змін до державних будівельних норм; покращення якості елементів благоустрою; виховання принципів патріотизму посилення свідомості та поваги до того, що робить держава для громадянина; використання соціологічних досліджень, консультацій та громадських слухань; застосування програм перепідготовки кадрів та підвищення кваліфікації фахівців, через те що компетентність людського ресурсу допоможе більш якісно реалізовувати проекти з благоустрою; відхід від агресивної забудови в пріоритет зеленої; запровадження реалізації принципів індивідуальності та ідентичності місць.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Аналіз систем зовнішнього освітлення та шляхів підвищення їх ефективності. В. Андрійчук. Вісн. ТНТУ. 2012. Т. 68, с.168–175.
2. Базилевич В. Д. Природні монополії. Київ: Знання, 2006. 367 с.
3. Баранов М.Л. Соотношение понятий «государственный контроль» и «государственный надзор»: теория и практика вопроса. *Право и жизнь*. 2011, № 9. С. 132–154.
4. Безлюбченко О.С. Урбаністика: навч. посібник. Харків: ХДАМГ, 2003. 254 с.
5. Битяк Ю. П. Административное право Украины. Харьков: ПРТ, 1999. 127 с.
6. Бурак О. М. Економічне регулювання розвитку системи озеленення міст та регіонів України в умовах урбанізації. Харків, 2009. 20 с.
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови /за ред. В. Т. Бусела. Київ: Перун, 2005. 1728 с.
8. Годовська Т. Б. Особливості впровадження екологічної паспортизації місць поховань. *Екологічна безпека*. Кременчук: КрНУ, 2012. Вип. 2/2012 (14). С. 33–36.
9. Герасимчук З. В. Стимулювання сталого розвитку регіону: теорія, методологія, практика: монографія. Луцьк: РВВ ЛНТУ, 2011. 516 с.
10. Державне управління: теорія і практика / за ред. В. Б. Авер'янова. Київ: Юрінком Інтер, 1998. 238 с.
11. Декларація про права інвалідів ООН : Декларація ООН від 09 грудня 1975 року. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_117.
12. Драган І. О. Державне управління процесами модернізації житлово-комунального господарства в Україні. Київ. Акад. муніцип. упр. 2011. 36 с.
13. Економіка міст: Україна і світовий досвід / навч. посіб. В.М.Вакуленко. Київ: Основи, 2002. 243 с.
14. Енциклопедія державного управління / за ред. Ю. В. Ковбасюка. Київ: НАДУ; 2011. 523 с.

15. Житловий Кодекс Української РСР від 30 червня 1983 року. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.
16. Запатрина И. В. Потенциал публично-частного партнерства для развивающихся экономик. Киев.: Издат. центр Союза собственников жилья Украины, 2011. 152 с.
17. Заславский Е. Градостроительные проблемы современного крупного города. *Власть*. Москва. 2001. № 3. С. 10-25.
18. Зеркин Д.П. Основы теории государственного управления. Москва, 2010. 489 с.
19. Ігнатенко О.П. Державне регулювання сфери благоустрою населених пунктів. Київ: НАДУ при Президентіві України, 2016. 471 с.
20. Ігнатенко О. П. Благоустрій в місті: навч.-метод. посіб. для слухачів дистанц. курсу. Київ: Асоц. міст України та громад. Книга 21, 2008. 204 с.
21. Кодекс України про адміністративні правопорушення. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.
22. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про боротьбу з опустелюванням у тих країнах, що потерпають від серйозної посухи та/або опустелювання, особливо в Африці : Конвенція ООН від 17 червня 1994 року. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/card/995_120.
23. Конвенція про охорону біологічного різноманіття : Конвенція ООН від 05 червня 1992 року. *Офіційний вісник України*. 2007. № 35. С. 932.
24. Конституція України Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996. № 30. С. 141.
25. Кочетков А.В. Экономическая эффективность градостроительных решений. Дополненное. Москва, 2004. 145 с.
26. Лагоднюк О. А. Концепція формування прибуткових територій населених пунктів. Київ, 2008. 16 с.
27. Логвиненко В. І. Механізми державного управління реформуванням та розвитком підприємств житлово-комунального господарства в регіоні. Донецьк. Донец. держ. ун-т упр. 2009. 40 с.

28. Мішина Н. В. Органи самоорганізації населення: минуле, сучасне, перспективи: монографія. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2008. 240 с.
29. Міщенко В. С. Інституціональний розвиток сфери поводження з відходами в Україні: на шляху європейської інтеграції. Київ, НАН України, 2013. 192 с.
30. Николаевская И. А. Благоустройство территорий. Москва: Академия, 2002. 195 с.
31. Олійник Н. І. Державне регулювання ринку житла в Україні. Київ, 2011. 391 с.
32. Організаційно-економічний механізм розвитку вулично-дорожнього господарства міст / за ред. О. О. Лук'янченко. Донецьк.: ДНУ, 2012, Т. 8, с. 59–67.
33. Про затвердження Положення про Державну екологічну інспекцію України: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.04.2017 № 275 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/275-2017-%D0%BF#Text>.
34. Про затвердження порядку здійснення державного архітектурно-будівельного нагляду: Постанова Кабінету Міністрів України «» від 19.08.2015 № 698. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-2015-%D0%BF#Text>.
35. Положення про департамент комунальної власності та приватизації Запорізької міської ради, затверджене рішенням Запорізької міської ради від 30.03.2020 № 33. URL: https://zp.gov.ua/upload/content/o_1ejuteile2trvc710g4jej9sc1d9.pdf.
36. Покатаєв П.С. Самоврядний контроль в системі благоустрою населених пунктів. *Науково-практичний журнал «Інвестиції: практика та досвід»*. 2012. № 21. С. 85—88.
37. Про автомобільні дороги: Закон України від 08 вересня 2005 року № 2862-IV. *Відом. Верхов. Ради України*. 2005. С. 556.
38. Про автомобільні дороги: Закон України від 08 вересня 2005 року № 2862-IV. *Відом. Верхов. Ради України*. 2005. С. 556.

39. Про архітектурну діяльність: Закон України від 20 травня 1999 року №687-XIV. *Відом. Верхов. Ради України*. 1999. С. 246.
40. Про відходи: Закон України від 05 березня 1998 року № 187/98-ВР. *Відом. Верхов. Ради України*, 1998. С. 242.
41. Про державну статистику: Закону України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2614-12#Text>.
42. Про дорожній рух: Закон України від 30 червня 1993 року № 3353-XII. *Відом. Верхов. Ради України*. 1993. С. 338.
43. Про житлово-комунальні послуги: Закон України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2189-19#Text>.
44. Про житлово-комунальні послуги: Закон України від 24 червня 2004 року № 1875-IV. *Відом. Верх. Ради України*. 2004. С. 514.
45. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР. *Відом. Верхов. Ради України*. 1997. С. 170.
46. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09 квітня 1999 року № 586-XIV. *Відом. Верх. Ради України*. 1999. С. 190.
47. Про благоустрій населених пунктів: Закон України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-15#Text>.
48. Про рекламу: Закон України від 03 липня 1996 року № 270/96-ВР. *Відом. Верхов. Ради України*. 1996. С. 181.
49. Про основи містобудування: Закон України від 16 листопада 1992 року № 2780-XII. *Відом. Верхов. Ради України*. 1992. С. 683.
50. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17 лютого 2011 року № 3038-VI. *Офіц. вісн. України*, 2011. С. 735.
51. Про стандартизацію: Закон України від 05.06.2014 № 1315-VII. *Відом. Верхов. Ради України*. 2014. С. 1058.
52. Про Національну поліцію: Закону України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2015, № 40-41, С.379.
53. Про судоустрій та статус суддів: Закон України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2016, № 31, С.545.

54. Про прокуратуру: Закон України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2015, № 2-3, С.12
55. Про державний земельний кадастр: Закон України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2012, № 8, С.61.
56. Про Службу безпеки України: Закон України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1992, № 27, С.382.
57. Про охорону культурної спадщини: Закон України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2000, № 39, С.333
58. Про місцеві державні адміністрації: Закон України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1999, № 20-21, С.190
59. Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку: Закон України від 14 травня 2015 року № 417-VIII. *Відом. Верхов. Ради України*. 2015. № 29. С. 269
60. Про затвердження Правил утримання зелених насаджень у населених пунктах України: Наказ Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України від 10.04.2006 р. № 105. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z088006/print>.
61. Правила благоустрою території міста Запоріжжя. URL: <https://zp.gov.ua/uk/page/pravila-blagoustroyu>.
62. Пряхін Є. В. Адміністративно-правове регулювання і забезпечення дотримання правил благоустрою населених пунктів в Україні. Львів: Держ. ун-т внутр. справ. 2007. 19 с.
63. Пушкарев Е.А. Социальный контроль за деятельностью власти как одна из форм обеспечения прав человека посредством институтов гражданского общества. Санкт-Петербург, 2015. 589 с.
64. Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату : Конвенція ООН від 09 травня 1992 року. *Офіц. вісн. України*. 2012. № 83. с. 3381.
65. Реформування державного управління в Україні: проблеми і перспективи / за ред. В.В. Цветкова. Київ: Оріяни, 1998. С. 156.

66. Сайт Мінрегіону, розділ «Благоустрій територій» URL: <https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/zhkh/terretory/>.

67. Стаття з інтернет-ресурсу РБК Україна «Відчуйте різницю» URL: <https://styler.rbc.ua/ukr/zhizn/-pochuvstvuyte-raznitsu-sravnenie-dorog-blagoustroystva-1499176507.html>.

68. Сайт Міністерства соціальної політики України URL: <https://www.msp.gov.ua/timeline/invalidnist.html>.

69. Сайт Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України Директива Європейського Парламенту та Ради 2008-98-ЄС від 19.11.2008 про відходи та скасування деяких Директив/ URL: <https://mepr.gov.ua/news/31288.html>.

70. Сайт Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України Директива Європейського Парламенту та Ради 1999-31-ЄС від 26.04.1999 року про захоронення відходів. URL: <https://mepr.gov.ua/news/31286.html>.

71. Теодорский В. С. Садово-парковое строительство и хозяйство. Москва: Стройиздат, 2005. 351 с.

72. Удосконалення системи управління відходами в Україні в контексті європейського досвіду. Міщенко В.С. Київ: Лазурит-Поліграф, 2012. 120с.

**Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ**

Я, Твердохлібов Геннадій Олександрович, магістрант 2 курсу магістратури, форма навчання заочна, факультет соціології та управління, спеціальність «публічне управління та адміністрування» освітньо-професійна програма «публічне управління та адміністрування», адреса електронної пошти tga1987@ukr.net,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Публічно-управлінські механізми розвитку системи благоустрою населених пунктів» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений;
- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;
- згоден на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ _____ (студент)
Твердохлібов Г.О.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ _____ (науковий керівник)
Чайка І.Ю.